Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ҲИЖРИЙ:
ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ
ЗУЛ-ҚАЪДА, 25-КУН.
ШАМСИЯ,
1370 ЙИЛ
ЖАВЗО, 19-КУН.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган | 1991 йил 8 июнь, шанба, 108-сон | НАРХИ обуначига 7 тийин. сотувда 10 тийин.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси олдидан

САЙЛОВЧИЛАРГА ТЎРТ САВОЛ

1. Сессия бўлишидан хабардормисиз?
2. Кун тартибидаги қайси масала, Сизнингча, энг муҳим?
3. Сессиядан нималар кутаяпсиз?
4. Қандай таклифларингиз бор?

Қўчқор АБДУШУКУРОВ, Сирдарё педагогика институтининг доценти:

1. Хабарим бор.
2. Кун тартибидаги барча масалалар муҳим. Гап уларнинг қандай муҳокама этилиши ва ечим топишида, қабул қилинаётган қонунлар ва фармонларнинг ҳаётда қандай қўлланилишида.
3. Қизғин баҳс ва мунозараларни. Бир овоздан маъқуллаш учун сессия ўтказиш шарт эмас.
4. Ундан зиёд масаланинг икки кунда ҳал этилишига сира ақлим бовар қилмайди. Депутатларимизнинг муаммоларни дадил кўтариб чиқишларини хоҳлайман.

Сенбек ШИНТАЕВ, Сирдарё вилоят совети катта референти:

1. Албатта.
2. Ҳаммаси муҳим ва ҳаётий.
3. Амалий ишни.
4. Сессиянинг бориши телевидение орқали тўлиқ кўрсатилса, мақсадга мувофиқ бўларди.

Жумабой ҚОДИРҚУЛОВ, Боёвут районидаги Усмон Юсупов номли давлат хўжалиги директори:

1. Ҳа.
2. «Суверен давлатлар иттифоқи тўғрисида»ги шартнома лойиҳаси муҳокамаси.
3. Жиддийликни. Афсуски, баъзи масалалар юзаки муҳокама этиляпти. Қонунларимиз яхши ишламаётганининг сабабини ҳам шундан деб ўйлайман.
4. Олий Кенгаш комитетларининг аъзолари сессиялар орасида хўжаликлар, қишлоқ ва шаҳарларда бўлишга вақту имкон топсалар.

Суҳбатдош:
Темур АБДУРАҲМОНОВ.

МАСЛАҲАТЛАШИБ ОЛИНДИ

7 июнь куни Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатининг мажлиси бўлди. Унда Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг 12 июнь куни очиладиган бешинчи сессияси масалалари атрофлича муҳокама қилинди.

Мажлисда Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов, Ўзбекистон ССР вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов, Ўзбекистон ССР Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов қатнашдилар.

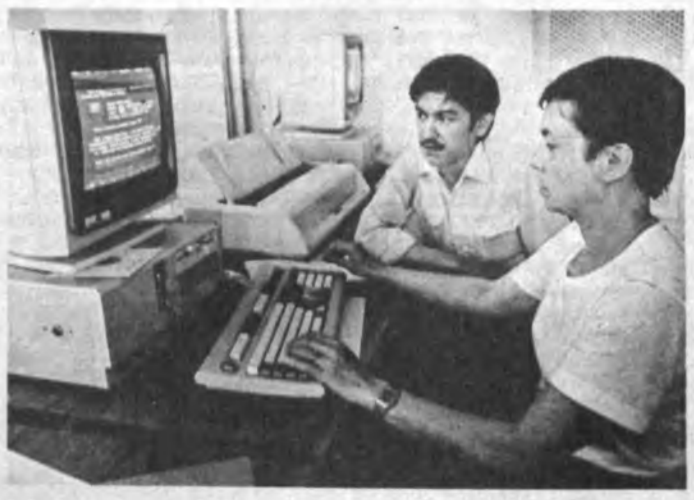

«РАДА-МАЖЛИС» ХИЗМАТИ

Рўзномамизнинг 7 июнь сонида Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Котибиятининг бошлиғи О. Ҳ. Олимжонов билан ўтказилган суҳбатда сессиянинг мажлислар залига антиқа электрон-ҳисоблаш машинаси ўрнатилгани ҳамда ушбу мослама амалга оширадиган айрим юмушлар хусусида сўз юритилганди.

«Рада-мажлис» деб номланган ушбу машина Украина ва Ўзбекистон кибернетика институтлари олимлари билан ҳамкорликда яратилган. Мосламанинг юқорида таъкидланган мусоҳабада санаб ўтилмаган баъзи фазилатлари хусусида унинг муаллифларидан бири — киевлик олим Александр Кобозев гапириб берди:

— У овозларни атиги... ўн секундда ҳисоблаб беради!

Раислик қилувчи унинг ёрдамида ҳар бир халқ ноибининг қаерда ўтирганини бемалол аниқлай олади.

Тепага осилган таблолар орқали депутатларга турли масалаларга оид маълумотлар бериб боради.

Яна шуниям таъкидламоқчиманки, келажакда «Рада-мажлис» зиммасига қатор бошқа вазифалар ҳам юкласа бўлади.

Хуллас, Иттифоқда ягона ҳисобланмиш ушбу ҳисоблаш машинаси парламент ишини иложи борича енгиллаштириш, кун тартибига қўйилган ҳужжатлар муҳокамасига кетадиган вақтни тежаш ва асосийси — депутатларнинг асабини асрашда беқиёс аҳамият касб этади...

Суратларда:

1. Украиналик муҳандис Зоя Меркулова ва Тошкент кибернетика институти ходими Қудрат Пўлатов мосламанинг бош машина залида.
2. «Рада-мажлис»нинг ушбу аппаратлари халқ ноибларини рўйхатдан ўтказишга мўлжалланилган.
3. Пульт.
4. Сессияга раислик қилувчининг бошқарув пульти.

Еркин БОТИРОВ
олган суратлар.

М. С. ГОРБАЧЕВНИНГ ШВЕЦИЯДА БЎЛИШИ

СТОКГОЛЬМ, 6 июнь. (ТАСС). СССР Президенти М. С. Горбачев қисқа муддатли амалий ташриф билан бугун Швецияга келди.

Президент самолёти эрталаб пойтахтдаги Арланда аэропортига қўнди. Самолёт пиллапояси олдида М. С. Горбачев билан Р. М. Горбачевани Бош вазир Ингвар Карлссон ва унинг рафиқаси Ингрид Карлссон, Швеция ҳукуматининг аъзолари, СССРнинг Швециядаги элчиси Н. Н. Успенский ва Швециянинг Совет Иттифоқидаги элчиси Эрьян Бернер кутиб олдилар.

Автомобиллар карвони аэропортдан Альфред Нобель кўчаси томон йўл олади. Шу кўчадаги Боньер вилласи Совет Иттифоқидан келган юқори лавозимли меҳмоннинг борғоҳи бўлди.

Стокгольм совет раҳбарини Швеция Байроғи кунида кутиб олмоқда, бу байрам миллий тарихдаги икки муҳим воқеа билан боғлиқ: 1523 йил 6 июнда Густав Васа тахтга ўтирган эди, у Швеция давлатини мустаҳкамлашда жуда катта роль ўйнади, орадан деярли 300 йил ўтгач, 1809 йил 6 июнда Риксдаг (парламент) мамлакатнинг ҳозир амал қилаётган конституциясини қабул қилди, унда асосий ҳуқуқлар ва эркинликлар мустаҳкамлаб қўйилди.

Ингвар Карлссон ўтган йилнинг октябрида М. С. Горбачевни Нобель тинчлик мукофоти берилганлиги билан табриклаб, ўз мактубида совет раҳбарини Швецияга ташриф буюришга таклиф қилган эди. Альфред Нобелнинг васиятига мувофиқ унинг номидаги мукофот Скандинавиянинг икки пойтахтида берилади, анъана шундайки, Нобель мукофотининг лауреатлари Ослодан сўнг Стокгольмда бўладилар.

Ташриф қисқа муддатли бўлишига қарамай, М. С. Горбачев билан Швеция Бош вазири Ингвар Карлссон олдин яккама-якка, сўнгра делегациялар таркибида батафсил музокара олиб бордилар.

М. С. Горбачев янги Европа учун Париж хартияси қандай амалга оширилаётганлигини муҳокама қилиш чоғида хавфсизлик, экология, транспорт, энергетика соҳаларида умумевропа ҳамкорлиги воситаларини вужудга келтиришга доир ишларни жадаллаштириш зарурлигини алоҳида таъкидлади.

И. Карлссон билан М. С. Горбачев ўтмишдаги Совет—Швеция муносабатларидан қолган ўзига хос масалаларни ҳам тилга олдилар.

Ҳукумат идорасига кираверишда журналистлар М. С. Горбачев билан И. Карлссонни ўраб олишди. Улар икки раҳбар суҳбати якунлари билан қизиқишди. М. С. Горбачев бундай деди:

Ослодаги каби вақтимиз чекланган бўлишига қарамай, бу вақтдан тўла фойдаландик. Асосли равишда гаплашиб олишга муваффақ бўлдик. Бош вазир ва унинг ҳамкасблари илтимосига биноан мен қайта қуришнинг ҳозирги босқичи ҳақида муфассал сўзлаб бердим. Сўнгги йилларда ҳамкорлигимизнинг боришидан мен жуда мамнунман, биз бу жараённи давом эттириш зарур деб топдик. Икки томонлама муносабатларга келганда эса, бу соҳада резервлар бор. Биз йирик энергетика лойиҳаси, экология соҳасидаги ҳамкорлик тўғрисида гаплашдик. Бизнинг мамлакатимизда юз бераётган ўзгаришларни ҳисобга олган ҳолда ҳамкорлик қилишнинг ҳозирги босқичи тўғрисида гаплашдик.

Президентга бўлиб ўтган музокараларда Болтиқбўйи мавзуси қанчалик кенг тилга олинганлиги хусусида савол берилди. Биз Болтиқбўйи республикаларидаги аҳволни батафсил муҳокама қилдик. Мен уни федерацияни ислоҳ қилиш доирасида амалга оширилаётган ишлар билан муфассал таништирдим. Бу мураккаб жараён, бу жараён ҳозир якунловчи босқичга қадам қўйди, бунинг устига тўққиз республика референдум ўтказди ва иттифоқни федерация сифатида сақлаб қолиш муддаосини айтди. Бу жараён ҳам давом этмоқда.

«Арвфюрстенс палатц» саройида — Швеция Ташқи ишлар вазирлиги борғоҳида Швеция ҳукумати СССР Президенти ва унинг рафиқаси шарафига нонушта зиёфат берди. И. Карлссон билан М. С. Горбачев қисқача нутқ сўзладилар.

Кечқурун шаҳар четидаги қирол оиласи яшайдиган Дроттнингхольм саройида СССР Президентининг Швеция қироли билан учрашуви бошланди. Қирол саройига кираверишдаги очиқ майдонда М. С. Горбачев билан Р. М. Горбачева ва уларни кутиб олаётган Карл XVI Густав билан қиролича Сильвия журналистларнинг илтимосига биноан суратга тушдилар. Сўнгра саройнинг катта залида давлат бошлиқлари суҳбатлашдилар.

Совет раҳбарининг Швецияда бўлиш саккиз соатлик тиғиз режаси тугади. Ингвар Карлссон, Швециянинг бошқа давлат арбоблари М. С. Горбачевни кузатиб қўйиш учун Арланда аэропортига келдилар. СССР Президентининг самолёти Москвага йўл олади.

* * *

Шу куни кечқурун М. С. Горбачев Москвага қайтиб келди.

Внуково аэропортида СССР Президентини СССР вице-президенти Г. И. Янаев, СССР Олий Кенгашининг раиси А. И. Лукьянов, СССР Бош вазирининг биринчи ўринбосари В. Х. Догужиев, КПСС Марказий Комитети Бош котибининг ўринбосари В. А. Ивашко, СССР Хавфсизлик кенгашининг аъзолари, бошқа расмий кишилар кутиб олдилар.

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИ БЕШИНЧИ СЕССИЯСИНИНГ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА.

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси 1991 йил 12 июнь куни соат 15.00 да Ўзбекистон ССР Президенти қароргоҳининг мажлислар залида очилади.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон ССР халқ депутатлари 1991 йил 12 июнь куни соат 11.00 да Ўзбекистон ССР Президенти қароргоҳининг мажлислар залига овоз беришнинг автомат қурилмасидан фойдаланиш тартиби билан танишиш учун таклиф қилинадилар.

* * *

Ўзбекистон ССР халқ депутатлари 11 июнь куни соат 9. 00 дан то 18 га қадар Ўзбекистон ССР Президенти қароргоҳи мажлислар залининг фойесида рўйхатга олинадилар.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ САЙЛОВИНИ ЎТКАЗУВЧИ МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИДА

Марказий сайлов комиссияси округ сайлов комиссияларининг протоколларига асосан ва «Ўзбекистон ССР халқ депутатларининг сайлови тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунининг 49 ва 51-моддаларига мувофиқ 1991 йил 2 июнь куни бўшаб қолган ўринларга сайланган қуйидаги Ўзбекистон ССР халқ депутатларини рўйхатга олди:

— Андижон шаҳрида истиқомат қилувчи, Андижон вилояти 145-Комсомолобод сайлов округидан сайланган Андижон халқ депутатлари вилоят советининг раиси, вилоят партия комитетининг биринчи котиби, КПСС аъзоси Қаюм Холмирзаевич **Холмирзаевни;**

— Нукус шаҳрида истиқомат қилувчи, Қорақалпоғистон АССР 489-Шўрахон сайлов округидан сайланган Қорақалпоғистон АССР Олий Кенгашининг раиси, Ўзбекистон Компартияси республика комитетининг биринчи котиби, КПСС аъзоси Давлетбай Нуратдинович **Шамшетовни.**

Вазирлар маҳкамасида матбуот конференцияси

ИШБИЛАРМОНЛАР

18—22 июнь кунлари Тошкентда Ўзбекистон ҳамда хорижий мамлакатлар фирмалари ишбилармонларининг учрашувлари бўлиб ўтади. Республика вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов бошчилигидаги махсус гуруҳ учрашувининг мазмуни ва самарали ўтишини таъминлаш ҳаракатига астойдил киришган. Элликдан зиёд хорижий мамлакатга таклифномалар юборилди. Юзлаб чет эл фирмалари вакиллари Тошкент ишбилармонлар учрашувида қатнашиш ва Ўзбекистон корхоналари билан иқтисодий ҳамкорлик қилиш истагини билдирмоқдалар.

Республика Вазирлар маҳкамаси бўлажак учрашув олдидан матбуот конференцияси ўтказди. Унда Ш. Р. Мирсаидов учрашувдан кутилаётган мақсад хусусида журналистларга сўзлаб берди ва уларни қизиқтирган саволларга жавоб қайтарди. Маълумки, Ўзбекистон хорижга маҳсулот чиқариш борасида Иттифоқ республикалари орасида учинчи ҳисобланади. Аммо бу маҳсулотларнинг асосий қисми пахта, пилла, қоракўл ва айрим маъданлардан иборат хом ашёдир. Четга фақат хом ашё сотиш билан иқтисодни мустаҳкамлаб бўлмайди. Мақсад — республика ҳудудидаги хом ашё сероб музофотларда кичик корхоналарни кўпайтириш ва аста-секин хорижга хом ашё эмас, тайёр маҳсулот сотишга ўтиш. Бунинг учун мураккаблик ва тажрибасизликдан чўчимай хорижий мамлакатлардаги ишончли фирмалар билан иқтисодий алоқага дадиллик билан киришмоқ ва савдо-сотиқни ривожлантирмоқ зарур. Тошкент учрашуви бу борада дастлабки қадам вазифасини ўтаб, тижорат ишларини кейинги ривожига асос солади, деган умид бор.

Ҳозир чет эл капитал маблағини Ўзбекистонга олиб кириш ва уни ишлаб чиқаришни жадал ва оқилона ривожлантиришга хизмат қилдириш мақсадида 200 га яқин аниқ таклифлар тайёрлаб қўйилган. Учрашувлар давомида бу таклифлар хорижий ишбилармонларга тавсия қилинади ва маслаҳатлашиб олинади.

Туркиялик вакиллардан бири ўзбек ишбилармонларини дадилликка ундаб, бир жуфт ибратли мисол келтирди. Мен советлар мамлакатида амалга оширилмоқчи бўлган икки воқеани доимо ҳайрат билан эсга оламан, деди у. Биринчи марта Октябрь инқилобидан кейинги йиллардаёқ қисқа вақт ичида коммунизм қуриш шиори ўртага ташланиб хаёлпарастлик қилинганди. Яқинда эса 70 йилдан зиёд вақт ичида шаклланган ҳозирги (социалистик) тузумни 500 кунда капитализмга айлантирмоқчи бўлишди. Ҳайриятки, бу хаёлий режа рад этилди.

Хорижий меҳмоннинг нима демоқчи эканлиги тушунарли. Қуруқ шиор, сафсата билан иш битмайди. Амалий ҳаракат бўлмаса иқтисодда силжиш ҳам бўлмайди. Барака — ҳаракатда. Шу маънода Тошкент ишбилармонлар учрашуви республиканинг нафақат иқтисодий, балки ташқи сиёсий мустақиллиги йўлидаги дастлабки қадам бўлиб қолса ажаб эмас.

А. ЙЎЛДОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ОҚ ЙЎЛ!

ЭРТА-ИНДИН ҲАМЮРТЛАРИМИЗ МУҚАДДАС ҲАЖ АРКОНЛАРИНИ БАЖАРИШ УЧУН САУДИЯ АРАБИСТОНИГА УЧИБ КЕТАДИЛАР

Яна бир неча кундан кейин ўзбекистонлик бир минг икки юз мўмин-мусулмон Саудия Арабистонига — ҳаж сафарига отланади. Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармасининг тўла рўйхати бундан-да салобатлироқ — 1.570 нафар. Ана шу тадориклар муносабати билан мухбиримиз мазкур бошқарма иш бошқарувчиси Аъзам Алиакбар билан мулоқотда бўлди.

— Тақсир, ўтган йили юртдошларимиздан беш юз нафари муборак ҳаж сафаридан катта таассуротлар билан қайтган эди. Бу йил уларнинг сони икки баравардан ҳам ортиқроқ. Бизнинг мусулмонлар учун ҳам муаззам Каъба эшиклари тобора катталроқ очилаяптими, дейман.

— Мўмин-мусулмонлар учун Каъбатуллоҳнинг эшиги ҳеч қачон ёпилган эмас. Аллоҳ қудрати билан яратилган бу бенаэир маскан, муқаддас даргоҳ тавба-тазарру истаб келганларни қабул қилаверади. Афсуски шу давргача биз, мусулмонлар учун, Қаъбанинггина эмас, бошқа эшиклар ҳам берк эди. Ошкоралик шамоли ана шу эшикларни қулфу занжирлари билан учириб кетганлиги рост бўлсин.

Бултурги сафар учун ҳам, бу йилги кўрсатилаётган ғамхўрликлар учун ҳам республика Президентига чўнг миннатдорчилигимиз бор. Ул зотнинг фармони олийлари туфайли мушкул тадорикларимиз осонлашмоқда, муаммоларимиз тугуни тез ечилаётир. Бундан ташқари республика вазирликлари, халқ депутатлари, Тошкент шаҳар совети ҳам сафар олди ҳожатларини бажаришда беминнат кўмаклашмоқдалар.

— Бу йилги ҳам ҳаражатлари анча ошган дейишмоқда...

— Бунинг икки сабаби бор. Биринчидан, ўтган йили Саудия Арабистони қироли Фаҳд ибн Абдулазизнинг марҳаматлари бешумор бўлди. Салтанат турар-жой ва озиқ-овқат учун ўзбекистонликлардан ҳақ олмади. Иккинчидан, буни мамлакатимизда нарх-навонинг ошганлиги, хизмат кўрсатиш тармоқлари харжи кўпайганлиги билан ҳам изоҳлаш мумкин. Ўтган йилги ҳожилар 8 — 9 минг сўм атрофида пул сарфлашди. Бу йилги харажатлар киши бошига 35 минг сўм бўлди.

— Сўмни долларга алмаштириш қандай кечаяпти?

— Қийин. Республика ҳукумати 700 киши учун 200 доллардан беришни ваъда қилган. Аммо 200 доллар жуда кам. Шунинг учун бошқарма 500 кишини доллар билан таъминлашни ўз гарданига юклади. Аслида бу ишлар билан шуғулланишни Москвадаги масъул муассаса зиммасига олганди. Лекин бу қуруқ ваъда бўлиб қолаяпти.

— Ҳажга бориш тартиб-қоидаларида ўзгаришлар бўлдими?

— Биз бу йил бултурги баъзи камчиликларни тузатдик. Каъбатуллога боришни ихтиёр қилганлар вилоят бош хатибларига мурожаат этишади. Дастлабки навбат ўша жойнинг ўзида кўриб чиқилади. Сўнгра мазкур рўйхат бошқарма уламолар кенгашида муҳокамадан ўтказилади.

— Бўлажак ҳожиларга яна қандай қулайликлар яратилди?

— Биз уларнинг ҳаммаси учун Қўқон шаҳрида махсус эҳром тикдирдик. Шунингдек, улар махсус оёқ кийимлари, тасма, соябон, эсдалик совғалар билан тўла таъминландилар. Тошкент шаҳридаги меҳмонхоналардан жой ажратилди. Хуллас, улар ибодатга тайёрдирлар.

— Зиёратга кимлар боришмоқда, аниқроғи — уларнинг ёши, касб-кори, миллати...

— Мусулмончиликда миллат бўлмас. Вилоят бош хатиблари кимникини лозим кўрган бўлишса, ҳаммаси сафарга отланмоқда. Ҳажга борувчиларнинг аксариятини нафақахўрлар ташкил қиладилар.

Яна бир нарсани таъкидлаш лозим: савобталаблар у ерда бошқа мамлакат ҳожилари билан учрашадилар, арабистонлик хеш-ақраболари, у юртда истиқомат қилаётган юртдошларимиз ила дийдор кўришадилар.

Алалхусус, ҳаж нафақат Аллоҳ буюрган жойни зиёрат қилиш, балки халқаро дўстлик, тотувлик, тинчлик йўли ҳамдир.

— Суҳбатингиз учун раҳмат, биз ҳам зиёратчиларга оқ йўл тилаймиз ва Ҳақ уларнинг тавба-тазарруларини инобатга олиб, барча гуноҳларини мағфират қилишларини истаймиз.

ЖУШҚИН суҳбатлашди.

СУРАТДА: ҳажга отланган тошкентликлардан бир гуруҳи.

Еркин БОТИР
олган сурат.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ПРЕЗИДЕНТИНИНГ «ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ ОРДЕНЛИ ТОШКЕНТ ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИ ИЛМГОҲИНИ ХАЛҚЛАР ДЎСТЛИГИ ОРДЕНЛИ ТОШКЕНТ ИҚТИСОДИЁТ ДОРИЛФУНУНИГА АЙЛАНТИРИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ФАРМОНИГА

шарҳ

Ушбу Фармоннинг қабул қилиниши республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш ҳамда бозор муносабатларига ўтиш, раҳбар ходимлар ва мутахассисларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш, шунингдек иқтисодиёт фанини ривожлантириш, унинг ишлаб чиқариш билан алоқасини мустаҳкамлаш борасидаги устун вазифаларни ҳал этиш талабларига мувофиқ халқ хўжалиги учун юқори малакали иқтисодчи кадрлар тайёрлашни тубдан қайта қуриш зарурати билан боғлиқдир.

Илмгоҳни дорилфунунга айлантириш кейинги йилларда мана шу йирик илмий ўқув марказида юз берган сифат ўзгаришларини, унинг илму зиё салоҳияти ва моддий-техника базаси ривожланганлигини акс эттиради. Умумий иқтисодиёт, иқтисодчи-инженерлик, ҳисобчилик ва бошқа 25 мутахассислик, шу жумладан халқаро иқтисодий муносабатлар соҳалари бўйича кенг миқёсда иқтисодчиларни тайёрлаш кўзда тутилмоқда. Ҳозирги пайтда Самарқанд ва Қўқонда бўлимлари бўлган ташқи иқтисодий фаолият бўйича малака ошириш факультети ишлаб турибди, илмгоҳ бир қанча хорижий мамлакатлардаги илмий ўқув ва ахборот марказлари билан ҳамкорлик қилмоқда. Бундай марказлар хўжалик юритишнинг янги қоидалари ва усулларини амалга ошира оладиган, ишбилармонлик фаолияти самарасини таъминлашга қодир бўлган кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ишлари билан шуғулланмоқда.

Илмгоҳнинг илмий салоҳияти 400 дан зиёд фан номзодини, доцентларни, 43 нафар фан докторларини, профессорларни ўз ичига олган. Улар бозор иқтисодиёти, халқ хўжалиги турли тармоқларининг самарали ишлашига доир долзарб муаммолар юзасидан ғоят муҳим ва амалий тадқиқотларни олиб боришмоқда. Илмий мактаблар шаклланмоқда, республикани иқтисодий ривожлантиришнинг кўпгина йўналишлари бўйича ўқитиш, илм-фан ва ишлаб чиқариш бирга қўшиб олиб борилмоқда. Ўқитиш жараёнлари ва илмий фаолият компьютерлаштирилмоқда.

Илмгоҳнинг дорилфунунга айлантирилиши унинг иқтисодий таълим маркази сифатидаги аҳамиятини анча ошириш, илм-фанни ривожлантириш ва ҳозирги замон иқтисодий тафаккурини шакллантириш имконини беради. Ўқитиш яна ҳам юқори даражада олиб борилади. Кадрлар (бакалаврлар ва магистрлар) икки босқичда тайёрланиши таъминланади, иқтисодий таълим тизими учун ўқитувчилар тайёрлаш бошланди.

Саноатимизнинг бугунги қиёфаси

ОСМОН ЙИРОҚ, ЕР ҚАТТИҚ

Ўрмонга ўт тушса, ҳўлу қуруқ баравар ёнади. Бозор иқтисодиёти муносабатлари кўпчиликнинг юрагига ғулғула солиб қўйди: кимдир ташвишда, бошқа биров боши берк кўчадан йўл қидираяпти. Республикамиз узоқ йиллар давомида Иттифоқ учун хом ашё базасига айланиб қолганлиги эса оёғимизга тушов бўлмоқда.

Бундан бир неча йил аввал Пахтаободда Тошкент тепловоз-вагон созлаш заводининг филиали очилиб, «2-Т-10-Л» ва «ТЭ-3» маркали тепловозларни таъмирлаш мўлжалланганди. Корхона ишга туширилиши арафасида ишчилар ёқа ушлаб қолишди: режалаштиришнинг нобоплигини қарангки, цехларнинг бўёғи қуримасдан туриб, ўша тепловозлар ишлаб чиқаришдан олиб ташланибди!

Ишчи дардини кимга айтсин, маҳаллий раҳбарият қаёққа чопсин! Қанча оворагарчиликлару давлат маблағларининг уволига ким жавоб беради? Маҳсулот ишлаб чиқарилса-ю, унинг бозори касод бўлса, алам қилмасди. Аммо меҳнатнинг самарасини кўрмай, чапак чалиб қолиш кимга хуш келади?

Ҳечдан кўра кеч яхши деганларидек, заводни мослаштиришга киришилди: вагонларни ювишга мўлжалланган мосламалар, юклагичлар, ёғочларни боғлайдиган темир илгаклар ҳамда халқ истеъмоли буюмлари ишлаб чиқарила бошланди. Лекин мақсад бошқа, кўзда тутилган даромаднинг чўғи баланд эди. Таассуфки, оёғининг тагидан узоқни кўра билмайдиганларнинг режаси қимматга тушди.

Бозор шафқатсиз ва ўжар. У ҳеч кимни аяб ўтирмайди. Айни чоғда бировларга имтиёз ҳам бермайди. Ленинск ип-газлама комбинати янги иқтисодиёт арафасида томоғига қадар қарзга ботди. Тағин оз эмас, нақд уч ярим миллион сўм. Нима қилиш керак? Нега бундай бўлди?

Очиғини айтиш керак, юқоридагилар узоқ йиллар давомида фақат маҳсулот талаб қилишди. Истеъмолчи хом ашёни оч аждарҳодек ютаверди. Лекин комбинат қандай яшаяпти, у қандай нафас олаяпти — бу масалалар ҳеч кимни қизиқтирмади. Оқибатда корхона йилдан-йилга зўриқиб боравердди. Дастгоҳларнинг ярми ишдан чиқди. Устига устак, шартномачилар субутсизлик қилиб, эҳтиёт қисмлар юборишни пайсалга солардилар.

Корхонага электродвигатель Россиядан келтирилади. Савол туғилиши мумкин: ўзимизда у ишлаб чиқарилмайдими? Шундоққина вилоят марказида электродвигатель заводи бор. Лекин унга асакаликларнинг тиши ўтмайди. Сабаби — улар қардош республикалар буюртмасини бажаришлари керак. Ёнгинангда сен истаган жиҳоз бўлса-ю, қўлинг етмаса-я! Харажат ҳисобига олисдан буюм олсанг-а!

Корхонанинг ўтириб қолишига яна бир сабаб кадрларнинг қўнимсизлиги. Ҳар йили ишчиларнинг 34 фоизи келиб-кетгач, ишлаб чиқаришда узилиш бўлмайдими? Маҳсулот сифатига таъсир этмайдими? Боз устига, ишбилармонлар етишмайди, меҳнат шароити оғир. 880 йигит ва қиз ишга олисдан қатнайди. Уларга атиги иккита автобус ажратилган. 41-автобаза директори Ваҳобжон Исоқжонов Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига сайланиши арафасида катта ваъдалар берганди. Ўша қўш машинани ажратди-ю, тамом. Энди маъмурият 25 километр узоқдаги Шаҳрихон шаҳридан автобус ёллаяпти. Енилғию маблағ беҳуда сарфланмоқда. Ана шу бой беришлар туфайли ўтган йили корхонада 12.500 минг погон метр ўрнига 7.500 минг погон метр маҳсулот тайёрланди. Режа ора йўлда қолиб кетди. Бу йилги кўрсаткичлар ҳам кишини қувонтирмайди.

Андижон ип-газлама комбинатини олиб кўрайлик. Бултур меҳнат аҳли 12,5 миллион сўм зарар кўрди. Раҳбарият ҳозир ўзгаларга қарамликдан халос бўлишнинг турли йўлларини қидирмоқда. Афсуски, бунинг иложи бўлмаётир. Гарчи ҳисобдаги 250 минг доллар жаҳон бозорида 11 миллион сўмга алмаштирилса-да, ишда силжиш сезилмади.

Қолоқликка фақат ишлаб чиқаришдаги уринишлар, қийинчиликлар сабаб бўлаяпти, дейиш нотўғри. 1990 йилда корхонада 1 миллион 100 минг погон метр сурп ўғирланди. Ишчиларнинг матони оёғию белига ўраб олиб чиқиб кетишларига чек қўйилмаётир. Боз устига, қуролланган жиноятчилар тўдаси тунда омборхоналардаги маҳсулотни ўмарганини қандай баҳолаш керак? Шундай оғир паллада, бир-биримизни суяш лозим бўлган кезларда ҳалол одамлар ҳақига кўз олайтириш қайси қуюшқонга сиғади? Кимнингдир ризқини қийиш инсофданми? Ахир комбинатда бир ишчининг ўртача маоши 170—180 сўмни ташкил этади. Ана шу маблағга рўзғор тебратишни тасаввур қилинг.

Ўша воқеадан кейин омборхоналарни қўриқлаш мақсадида 60 та ит олиб келинди. Деворлар баландроқ қилиб қурилди. Қоровулликка эса милиция жалб этилди. Афсуски, ўғрилик ҳанузгача тўхтагани йўқ. Энди ҳаром луқмага айрим тартиб посбонлари ҳам қўл узатишаётгани ҳақидаги хабарлар қулоққа чалинмоқда. Бу аҳволда тартиб ўрнатиб бўлармиди?

Эскини эплагунча эсинг кетади, дейишади. Бу нақл гўё «Андижангидромаш» заводига атаб айтилгандай. Корхона ўз маҳсулотларини Иттифоқнинг қатор шаҳарларига юборади. Лекин унинг тайёрлов цехида бўлсангиз, ҳайратдан ёқа ушлайсиз. Иморат ҳализамон босиб қолаётгандек. Айтишларича, бу бино инқилобдан аввал бир бойнинг омбори бўлган экан. Кейинчалик дастгоҳлар ўрнатилиб, цехга айлантирилибди. Ҳозир ҳам ишчиларни алмисоқдан қолган ўша ускуналар боқаётир. Жамики юмушлар компьютерлар зиммасига юкланаётган даврда буни қандай изоҳлаш керак?

Бундан бир неча ой муқаддам Шаҳрихон шаҳридаги 39-ҳунар-техника билим юрти директори Мухторжон Усмоновни учратиб қолдик. Унинг оғзи қулоғида эди.

— Аломат иш бўлди-да,— деди директор қувончини баҳам кўриб.— Ўқувчилар учун дастурлаштирилган тикув машиналари олиб келдик.

У номини тилга олган машиналар Калинин (Тверь) шаҳридаги трикотаж маҳсулотлари ишлаб чиқариш бирлашмасида ўз умрини яшаб бўлган, лекин хорижда тайёрланган эди. Илғор технологияга чанқоқ ўқувчилар ундан нима наф кўришади? Ўша маблағга янгисини харид қилиш мумкин эмасмиди? Эскиларига шукур қилиш касалидан қачон қутуламиз ўзи?

«Иш қуролинг соз бўлса, машаққатинг оз бўлур» деган мақол бежиз айтилмаган. Дастгоҳларнинг талабга жавоб бермаслиги туфайли Ленинск нон маҳсулотлари комбинати ва тележкалар заводи, Андижон механика корхонасида меҳнат унумдорлиги 60—70 фоиз пасайди. Бу жамоалар энди хом ашё тақчиллигини бошларидан кечирмоқдалар. Лекин қўлни қовуштириб тураверииш ярамайди.

— Хорижликлар билан ҳамкорликни мустаҳкамлаш керак, — деди халқ депутатлари вилоят совети ижроия комитети бош мутахассиси Равил Яппаров. — Шунда тайёр маҳсулотни жаҳон бозорига чиқариш тезлашади.

Шерикчилик масаласи қийинчилик билан бўлса-да, ҳал этилаётир. Лекин бу йўлда ҳали ғовлару тўсиқлар бирталай. Шунга қарамасдан Совет—Америка қўшма корхонасининг «Истэмб», Совет — Испания — Ливан қўшма корхонасининг «Крамис», Совет—Канада қўшма корхонасининг «Томо» филиаллари билан шартнома имзоланди.

Бундай ҳамкорлик, шубҳасиз, бизга фойда келтиради. Аввало истеъмол моллари сифати яхшиланади, валюта ҳисобига жамоалардаги меҳнат ва турмуш шароити ўзгаради, мутахассисларимиз малакаси ортади ва ҳоказо.

Бозор иқтисодиёти йиллар давомида корхоналарда йиғилиб қолган муаммоларни юзага чиқараётир. Бир мисол. Ленин районидаги тележкалар заводи иш бошлаганида ғалати воқеа юз берди. Айрим ҳайбаракаллачилар ҳали битмаган участкаларга «топширилсин» деб имзо чекиб юборишган экан. Бунинг жабрини энди ишчилар тортишмоқда. Бўёқлаш иши қўлда бажарилаяпти, қуритиш эса очиқ ҳавода амалга оширилмоқда. Бунинг устига 4 гектар ерни эгаллаган участка консервация қилиб қўйилди. Сабаби — уни тўла қувват билан ишга тушириш учун маблағ етмай қолди. Қурпага қараб оёқ узатилмаганлигининг касри эмасми бу?

Бундан англашиладики, катта корхоналарнинг муаммолари ўзига яраша бўлади. Оёққа туриб олишимизда кичикларини барпо этиш фойдали эканлигини тажрибанинг ўзи исботламоқда. Шундай қилинса, харажат камаяди, ишсизлар фойдали меҳнатга жалб қилинадилар, одамларнинг қўлига тезроқ пул тушади, халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш ҳажми ортади.

Бозор муносабатлари ҳар биримиздан тезкорликни, уддабуронликни, муаммоларга ечим топишимизни талаб қилмоқда. Ғойибдан мадад кутиш — олма пиш, оғзимга туш дегани. Ахир осмон йироқ, ер қаттиқ бўлгач, истиқбол йўлида, халқ фаровонлигини ошириш ниятида ноннинг жабборга бериб, ҳамкорлик билан иш юритайлик-да.

Фозилжон ШОДМОНАЛИ,
Икром ҲОТАМ,
«Халқ сўзи»нинг махсус мухбирлари.

Тўрақўрғон районидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалигидан Муродилла Юсупов оиласи ўтган йили 45 сигирдан 85 тонна сут топширди. Меҳнати самарасига «Москвич» ва «ГАЗ-53» юк автомашинаси билан тақдирланди.

СУРАТДА: моҳир соғувчи Қанот Юсупова.

А. КОВТУН олган сурат. (ЎзТАГ).

БИР ТАРМОҚ ЎРТАСИДА СУНЪИЙ ДЕВОР

ёки республика пиллачилик-ипакчилик тармоғини бошқаришни қайта қуриш масалалари

Бир неча йилдирки, республикада пиллачилик-ипакчиликка эътибор кутилган даражада ўзгармаяпти. Бунинг устига мамлакатимиз агросаноати соҳасида ўтказилаётган ислоҳот натижасида жамоа ва давлат хўжаликларига берилган иқтисодий эркинлик ҳам бу тармоқни ривожлантиришга қаратилмагандай туюлмоқда. Охирги йилларда республикамизнинг айрим район ва хўжаликларида пиллачилик озуқа манбаларини қисқартириш, пилла етиштиришни камайтириш ҳоллари кўзга ташланаяпти.

Мухбиримиз Абдукарим РАҲИМВЕРДИЕВнинг Ўрта Осиё пиллачилик илмий-текшириш институти иқтисод лабораторияси мудири, иқтисод фанлари номзоди Эгамберди МУСТАФОЕВ билан суҳбати ўтказилаётган ислоҳотнинг хусусиятлари, пиллачиликда юз бераётган айрим чекинишларнинг сабаблари ҳақида бўлди.

— Айтинг-чи, мамлакат қишлоқ хўжалигида ўтказилаётган ислоҳотнинг пиллачилик-ипакчилик соҳасидаги ўрни қандай бўлмоғи лозим?

— Агар республикада пиллачилик учун керакли воситалар яратиш (пилла капалаги тухумини тайёрлаш, тут кўчати ўстириш ва ҳоказо), хусусан хом ашё етиштиришдан тортиб то ипакдан газлама тўқишгача бўлган табиий ишлаб чиқариш жараёнига бугунги кун ҳақиқати нуқтаи назаридан қаралса, у сунъий равишда ҳосил қилинган иқтисодий-маъмурий бошқарувга эга эканлиги яққол кўринади. Яъни пилла етиштириш, уни тўплаш, дастлабки ишлов бериш билан боғлиқ жараён Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, ипак олиш ва газлама тўқиш эса Енгил саноат вазирлиги томонидан бажарилади. Шундай қилиб, ягона табиий ишлаб чиқариш сунъий равишда иккига бўлиниб, ҳар иккала қисм ҳам жамиятнинг бирдан-бир буюртмасининг маълум улушларини бажарган ҳолда бир-бирига тамоман зид иқтисодий манфаатни кўзлайдилар. Бу ҳол менга чап қўл билан бош оша ўнг қулоқни ушлашни эслатади. Ахир, чап қўл билан чап қулоқни ушлаш енгил ва осон-ку!

Ислоҳотнинг ипакчиликдаги асосий ўрни тармоқни бошқаришдаги ана шу камчиликни (яъни, ягона ишлаб чиқаришни сунъий равишда иккига бўлиб бошқаришни) бартараф қилиш билан белгиланади. Шундагина тармоқ маъмурий бошқариш силсиласи ихтиро қилган ички зиддиятлардан холи бўлади.

— Сиз қишлоқ хўжалигида ўтказилаётган ислоҳот бозор муносабатларига ўтишнинг асосий шарти эканлигини эътироф этсангиз керак. Шу фикрни пиллачилик-ипакчиликка нисбатан шарҳласангиз.

— Бу анча мураккаб масала, шу важдан у кенгроқ ёритилиши лозим.

— Марҳамат.

— Тармоқ меҳнаткашлари фикр-мулоҳазаларини ўрганиш улар мамлакат иқтисодиётини бозорга буришдек муаммонинг Иттифоқ миқёсида муҳокама қилинишига бефарқ қарамаётганликларини кўрсатди. Одамлар муҳокама натижаларининг кўп томонларини ўрганиб, шу давргача эътиборсиз қолаётган бирқанча саволларга жавоб топиш ниятида уни маъқулламоқдалар. Уларнинг аксарият кўпчилиги бозор иқтисодиётига рози, фақатгина ўтиш даврининг узун-қисқалиги, услуби ҳақида мунозара қилаяптилар, холос. Бунинг ўз важи бор: бозор тармоқ ишлаб чиқариши самарадорлигини оширибгина қолмай, унинг равнақи олдидаги тўсиқларни, ички ва ташқи зиддиятларни бартараф этувчи ўзгаришларга ҳам олиб келади.

Бугунги кун ҳақиқатига таяниб, қўйилган саволларга қатъий «ҳа» деб жавоб бериш анча мушкул. Аввало бозор сиёсий ва иқтисодий ҳукмронликнинг биздагидай ўзаро чирмашиб кетишига йўл қўймайди. Бунинг устига у ажойиб бир хусусиятга эга, яъни ўта марказлаштирилган бошқарув силсиласининг таянчи бўлган сиёсий ҳокимиятни ишлаб чиқаришдан доимо узоқлаштиради ва шу йўсинда шахслар табиий истеъдодларини амалда рўёбга чиқаришларига кенг имкон яратади. Шундай экан, биз тармоқда ўтказиладиган ислоҳот даврида бозор иқтисодининг шу белгиларини ҳисобга олган ҳолда иш кўрмоғимиз лозим. Масалан, пилла етиштиришдаги асосий зиддиятлардан бири унинг ташкилий таркиби вазифавий таркибига мос келмаслигидир. Соддароқ қилиб айтганда, асосий ишлаб чиқарувчилар (жамоа ва давлат хўжаликлари) маъмурий жиҳатдан республика ипакчилик бирлашмаси таркибида эмас. Шунга қарамасдан уларнинг зиммасига буйруқ асосида ипак қурти озуқа манбаини яратиш, пилла етиштиришдек вазифалар юклатилган. Улар бирлашманинг воситачи — ишлаб чиқариш корхоналари (бош пиллахоналар, капалак уруғи тайёрлаш заводлари ва ҳоказо) билан фақат уруғ очириш ва ҳосилни топшириш давридагина ўзаро иқтисодий муносабатда бўладилар. Йилнинг қолган ойларида эса масала расман бошқача қўйилганига қарамай, улар орасидаги бу хил алоқалар деярли узилади. Бизнингча, бунга асосий сабаб улар ўртасида ягона иқтисодий маслакдан келиб чиқадиган ҳамкорлик йўқлигидир. Бундан ташқари хом ашёни сотишнинг якунланиши хўжалик, район раҳбариятида бажарилган бурч кайфиятини ҳосил қиладики, улардаги ижтимоий-руҳий ҳолат пиллачилик озуқа манбаига бўлган эътиборнинг янаги қурт боқишгача пасайишига олиб келади. Натижада тутчилик ривожланмайди, яъни дарахтлар парвариш қилинмайди, янгилари барпо этилмайди ва ҳоказо.

Мулкка нисбатан илму фанда тан олинган иқтисодий муносабатлардан келиб чиқадиган шартлар асосида (масалан, ижарабайлик) бирлашманинг бош пиллахоналари зиммасига тутлар парвариши, умуман озуқа базасини ривожлантириш, ўстирилган баргни қурт боқувчиларга сотишдан олинадиган даромаддан баҳраманд бўлишдек улкан масъулият юклатилса, эгасизликка чек қўйилган бўлур эди. Бош пиллахоналар эса ўз навбатида (мулк эгалари сифатида) республиканинг мулк тўғрисидаги қонуни ва ижарабайлик (ёхуд бошқа бир иқтисодий келишув) ҳақидаги ҳужжатларига таяниб, озуқа манбаининг гуркираб равнақ топишини таъминлар эдилар. Чунки фақат иқтисодий манфаатдорликкина уларни бундай ишга ундайди. Хуллас, пилла етиштириш, саноатбоп қилиб тайёрлаш, ундан ипак олиб мато тўқишгача бўлган ҳар бир ишлаб чиқариш жараёнида фақат иқтисодий ислоҳот асосида ҳал қилинадиган муаммолар шу қадар кўпки, биз улардан бири ҳақидагина фикр юритдик.

— Назаримда пиллачилик-ипакчиликда бозорга ўтиш учун энг аввало хом ашё етиштириш, ундан ҳосил олиш жараёнини (уларнинг барча ишлаб чиқариш кучлари ва илмий-техникавий қудрати билан биргаликда) ягона бошқарув остига олиш зарурга ўхшайди. Токи, пиллачи ҳам тўқимачилик фабрикаси ишлаб чиқарган маҳсулотдан моддий манфаатдор бўлсин.

— Худди шундай. Менимча, тармоқ ишлаб чиқаришини бозор муносабатларига ўтказишда даставвал уни яхлит ижтимоий-иқтисодий силсила сифатида тан олиб, хўжалик юритишни шу жабҳадаги аҳволни баҳолашдан бошлаш керак. Кейин эса ишлаб чиқаришнинг қишлоқ хўжалиги ва саноатдаги қисмлари ўртасида ҳар иккала томоннинг тор маҳкамачилик мақсадларидан келиб чиқадиган ички ва ташқи зиддиятлар иқтисодий-ижтимоий ривожланишни бошқариш таркибларини ўзгартириш ҳисобига бартараф қилиниши зарур. Бошқача айтганда, тармоқ ишлаб чиқариши иккала қисмини ягона иқтисодий маслак кўзлайдиган шаклда бирлаштирмоқ лозим.

Натижада тармоқ амалдаги бошқариш системасининг маҳсули бўлган сунъий ички зиддиятлардан холи, жамиятнинг ижтимоий буюртмасини бошидан охиригача бажаришга қодир узлуксиз ишлаб чиқаришга эга янги ижтимоий-иқтисодий қудрат касб этади. Уни республика агросаноати равнақига ҳамоҳанг такомиллаштириш, бозор иқтисодиётига ўтишнинг баъзи белгиларини ҳосил қилиш шубҳасизки, бошқариш санъатига боғлиқ. Бу масалаларнинг ижобий ҳал қилинишида мутахассислар малакаси катта аҳамиятга молик.

Тармоқни бозор муносабатларига ўтказиш мақсадида, бизингча, биринчи галда қуйидаги асосий қадамлар ташланмоғи зарур:

— тайёрланаётган барча маҳсулотлар (тут кўчати, пилла капалаги, уруғи ва ҳоказо)нинг харидорга қанчалик кераклиги, улар бозорда қай қадар танқислиги тафтиш қилинади;

— ишлаб чиқаришда фойдаланилаётган ипак қурти зотлари, тут навлари ва дурагайлари, у ёки бу бозорда чаққон кетаётган маҳсулотлар танлаб олинади. Тармоқ ишлаб чиқариши фақат шундай маҳсулот етиштиришга йўналтирилади;

— жаҳон бозорининг ҳозирги ҳолати таҳлил этилиб ва унга республика пиллачилик-ипакчилик маҳсулотлари кириб боргандан кейинги ўзгариши чамаланади. Агар дунё бозорида биз таклиф этаётган маҳсулотлар сифати паст бўлса, бу ҳолатдан чиқиш йўллари қидирилади;

— жаҳон бозорида рақобат қила оладиган маҳсулот етиштирувчи пиллачилар, ипакчилар меҳнатини иқтисодий рағбатлантириш йўллари изланади ва ҳоказо.

— Ҳозирги пайтда бир килограмм пилла нархи анча қимматлашди. Бу яхши, албатта. Бироқ, таҳририятга келаётган мактубларга қараганда, аксарият пиллачилар мана шу нархдан ҳам норози. Улар ўз меҳнатларига ҳали ҳам адолатли, ҳалол баҳо қўйилмаяпти, деб ҳисоблашмоқда. Сиз бунга нима дейсиз?

— Эътирозда жон бор. Масаланинг моҳияти аслида бундай: пиллачилик маҳсулотларига белгиланган янги харид нархлар илмий асосда лойиҳаланиб бўлинганда (1989 йилнинг охири) мамлакатимиз (республикамиз)да бир иқтисодий аҳвол, бу лойиҳа тасдиқланаётган пайтда эса бошқа бир иқтисодий ҳолат мавжуд эди.

Жумладан пилланинг харид нархларини белгилашга республика Нарх-наво давлат комитети мамлакат Нарх-наво комитетига 1989 йил охирида таклиф қилинган харид нархлар. лойиҳасига асосланган. Натижада янги нархларни мамлакат Нарх-наво давлат комитетининг 1990 йил 18 июнда ёзилган хатининг шартлари тўла акс эттирилмаган, яъни уларда иш ҳақининг 37 фоизигача ижтимоий суғурта ва ҳоказо харажатлар учун чегирмалар тўла ифодаланмаган.

Мамлакатимиз иқтисодиётини бошқаришдаги ақлни лол қилмайдиган бундай ўзгаришлар, тўғрисини айтганда, пилла етиштирувчи хўжаликларнинг фойдаларини (улар ўлчами янги харид нархлар лойиҳасида режалаштирилган эди) деярли чиппакка чиқарди. Аммо барибир ўтган йил пиллачиларнинг иш ҳақлари ўрта ҳисобда салкам икки баравар ошди.

Масаланинг иккинчи томони ҳам бор: пилланинг харид нархлари билан хом ипак ва ундан тўқиладиган матолар баҳолари ўртасидаги мутаносиблик даражасига ҳам эътибор бермоқ зарур. Республикамиз ҳукумати ва Нарх-наво давлат комитети келгусида бу масалаларни қайта кўриб чиқадилар, деган умиддамиз.

Хулоса шуки, тармоқ маҳсулотларига тўғри баҳо белгилаш хўжалик юритишнинг негизидир. Шу важдан унинг илмий ҳал қилиниши ишлаб чиқариш харажатлари ва даромадлари таққослаш асоси бўлиб хизмат қилади.

МОЗИЙДАН СЎЗЛОВЧИ САФАР

Шарқ халқлари тарихи, маданияти, савдо-сотиқ алоқаларида муҳим ўрин тутган «Буюк ипак йўли»ни тадқиқ қилиш халқаро экспедицияси Тошкентда бўлиб, Қозоғистонга жўнаб кетди. ЮНЕСКО ташкилоти ходимлари, мамлакатимиз, Қозоғистон ва ўзбек олимлари иштирокидаги бу ноёб сафар чоғида халқ санъати, маданияти, удумлари нақадар кўпқиррали, сермазмун эканлиги намойиш бўлмоқда.

Туркманистоннинг Ашхобод, Мари шаҳарлари бўйлаб ўтган экспедиция Орол денгизи бўйларида, Хоразм, Бухоро, Қарши ва Сурхон воҳаларида қатор илмий-амалий ишлар олиб борди. Қўшни Тожикистон ҳудудларида бўлгач, республикамизнинг Самарқанд шаҳрига яна қайтиб келди. Сўнгра Хўжанд, Ўш ва Фарғона водийсида кенг қамровли ишлар олиб борди. Маҳаллий аҳоли билан учрашиб, унинг этнографик ҳолатини, урф-одатлари қандай сақланиб қолганлиги, баъзи инқирозларнинг сабабини ўрганди. Учрашувлар, кўргазмалар ташкил қилинганлиги экспедиция ишига қизиқишни янада орттирмоқда. Турли мамлакатлар рўзномалари ҳам бу сафар ҳақида мунтазам хабарлар бериб бормоқдалар.

Экспедицияга Совет Иттифоқи томонидан таниқли ўзбек олими, академик Аҳмадали Асқаров бошчилик қилмоқда.

Тошкентга ташриф буюрган экспедиция аъзолари билан журналистларнинг қизғин мулоқоти бўлиб ўтди. Японийлик олим Сигумори То, филиппинлик Габриэль Кассель, покистонлик Аҳмад Ҳасан Даний, ЮНЕСКОнинг Париждаги штаб-квартираси вакили Никита Дергачёв ва Америка Қўшма Штатларидаги Сент-Луис шаҳри университети профессори Исанбекахоним Туғонлар «Буюк ипак йўли» тарихи, Орол бўйи экологияси муаммолари, келажак ишлар ҳақида муфассал ахборот бердилар.

Амир Темур салтанати ва инқирози ҳақида қизиқарли маълумотлар айтилди.

— Бизнинг мақсадимиз фақат мозийнигина эмас, унинг ҳозирги кун билан қай даражада боғлиқлигини, шунингдек Ўрта Осиё халқлари равнақини ўрганиб, жаҳонга кўрсатиш ҳамдир, — дейди Габриэль Кассель.

Илгарилари «Буюк ипак йўли» тарихи ҳақидаги баҳслар IX асрдан бериги давр ҳақида бўларди. Бухоро шаҳрида VIII асрда қурилган карвонсаройлар бу йўл ёшини яна бир асрга улғайтирмоқда.

Олимлар Оққўрғон шаҳри тарихига катта қизиқиш билан қарамоқдалар.

Эндиги сафар — Туркистонга! Экспедиция Қозоғистон ерларида иш олиб боради. 60 кунлик сафар 18 июнь куни Олмаота шаҳрида якунланиши мўлжалланмоқда. Сўнгги ишлар Мўғулистон ва Жанубий Қурияда давом эттирилади.

— Бу экспедиция иши якунларига кўра Париж ва Истанбулда, Москва ва Тошкентда, жаҳоннинг кўпгина шаҳарларида анжуманлар ўтказилади, катта кўргазмалар ташкил қилинади. Хориждаги олимлар ва одамларнинг бу сафар тадқиқотларига қизиқишлари катта бўлади, деб умид қиламиз, — дейди Исанбекахоним Туғон.

Тарихни, миллий қадриятларни, халқлар ўртасидаги алоқалар ривожини ўрганишга бел боғлаган халқаро сафар қатнашчиларига оқ йўл тилаб қоламиз.

Маъмур НАЗАР.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши муҳокамасига

ЖАРЛИК

«Қайси бир халқнинг ичида жиноят ва гуноҳ иш қилувчилардан кўра қилмайдиганлари кўпу кучли бўла туриб, уларни тийиб қўймасалар, Тангрининг офати ҳаммаларига баробар бўлади».
(Ҳадис мажмуаларидан).

Кунига бир бор бўлса-да ёвғон шўрва қайнаб турган қозонини сувга ташламаслиги учун эртадан-кечгача оғир меҳнат қилиб, ҳолдан тойган муштипар она қаттиқ уйқуга кетди. Қучоғида ётган чақалоғи, гўё йўқотган нарсасини топгандек, мириқиб-мириқиб унинг кўкрагини эмарди. Хона зим-зиё. Аксига олиб ой ҳам аразлаган каби кўзга ташланмайди.

Қадоқ қўлли заҳматкаш аёлнинг елкасига ногоҳ каттакон пичоқнинг учи кетма-кет ниқталди. У чўчиб кўзини очганида, тепасида пичоқ ва тўппонча ўқталиб турган бир тўда ниқобли кишилар туришарди. Қўрққанидан додламоқчи эди, овози чиқмади. «Шилқ» этиб боши тағин ёстиққа тушди. Дам ўтмай қуролнинг зарбидан ҳушига келди.

— Тур, шунча эркакнинг олдида ялпайиб ётавергани уялмайсанми, беҳаё!

— Кимсизлар, нима керак?

— Қани, тақинчоқларингни еч, яширилган пул ва заёмларини топиб бер!

Хотин чақалоғини бағрига босиб ўрнидан турмоқчи эди, бироқ дир-дир титраётган оёқлари гавдасини кўтара олмади: ерга гўдаги билан чалқанча йиқилди. Ваҳший қўллар уни тортиб турғазишди.

— Бўл тезроқ, манжалақи!

— Э, пачакилашиб ўтирасанларми! Болаларининг бўйнига пичоқ тортиб юбор. Ўшанда ақли киради итваччанинг!

Бу сўзлардан онанинг кўзлари ярқ этиб очилди. Қараса, саккиз яшар ўғлининг бўйнига пичоқ тираб туришибди.

— Бўпти, бўпти, болажонлар, ҳозир ҳаммасини топиб бераман.

Қадимги подшоларнинг қатл кундаси ёнида юзига ниқоб кийиб, қўлида болта кўтариб турган жаллодларни эслатувчи ўғриларнинг бир нечтаси болалар ёнида қолишди. Иккитаси эса жабрланувчини етаклаганча хонама-хона юриб, мол-дунё қидиришди. Хонадон соҳибаси ҳали ўзи ҳам ёлчитиб тақмаган никоҳ узугини, зирак, емай-ичмай қизларига атаб йиққан буюмларию тангаларини олиб берди. Аммо ўғрилар яна пул ва заём талаб қилишди. Она ваҳшийларнинг оёқларига тиз чўкиб, бошқа ҳеч вақоси йўқлигини айтиб ёлворди, бўзлади. Бироқ на кўз ёши, на илтижо ғоратчиларнинг тош юракларини юмшата олмади.

— Укажонларим, бор кийим-кечакларимизни, кўрпа-тўшакларимизни — ҳаммасини олиб кета қолинглар, ҳалолингиз бўлсин. Фақат... болаларимга...

Унинг мунгли ноласи тинди: кучли тепкидан ҳушидан кетди.

Эртасига кўп болали аёлнинг талангани, ўзи ва икки фарзанди оғир жароҳатланганини ҳақидаги шум хабар бутун маҳаллага тарқалди...

Бу ҳодисадан милиция хабар топгач, босқинчилар қамоққа олиндилар. Қўлига кишан солинган қароқчиларни суд хонасига олиб келишаркан, улардан бирининг онаси фарёд қилиб:

— Вой, болам, болагинам! — дея қучоғини очганча олға томон талпинди.

Шунда ана шу «бола»гинадан хўрланган жабрланувчи ўша мудҳиш воқеани кўз олдидан бир-бир ўтказаркан, ўзини тута олмади:

— Йўқ, онажон, буни сиз туғмагансиз! У инсон кўкрагини эмас, қонхўр бўрини эмиб улғайган! Агар шундай бўлмаганда, дилбандини эмизиб ухлаб қолган она тепасида қонли қўллари титраб, ортга чекинмасмиди?! Агар у одам боласи бўлганда, миттигина чақалоғини бағрига босиб, қўрқувдан дир-дир титраётган аёлга таъзиму саждалар қилиш ўрнига кўксига тиғ санчармиди?!.. Бу қадар қабоҳат ва разолатга ҳеч қайси банданинг қўли бормайди!

Бу сўзларни эшитган маҳбуснинг бечора волидаси чоғиб бораётган жойида тақа-тақ тўхтаб, бир зум ҳайкалдек қотиб қолди. Кейин кўз ёшлари дарё бўлиб оқаётган икки онанинг нигоҳлари ўзаро тўқнашди. Йўқ, улар уришиб кетишмади, ҳатто бир-бирларини қарғашмади. Фақат ҳўнграб-ҳўнграб, зор-зор қақшаб йиғлашди...

Бу воқеалардан ёқа ушламай илож йўқ. Ахир ўтмишда ўғрию босқинчи касод бўлган бизнинг ўлкада наҳотки қуролланган барзангидек-барзангидек йигитлар гуруҳи уйма-уй юриб, талончилик қилса? Наҳотки ўғрилар Самарқандда кекса отахоннинг қўл-оёқларини кесиб ташлагани, ҳомиладор келинчакни бўғиб ўлдиргани, мотоцикл минган йигитлар йўлда машинаси ичида ўтирган кишининг пешонасидан отишгани, Қўқонда бутун бир оила аъзоларининг ҳаммасини бир тунда ўлдириб кетишгани ҳақидаги хабарлар матбуотда босилиб турса-ю... таъсирли чоралар белгиланмаса, ижобий ўзгариш рўй бермаса нима дейсиз!

Одамлар қўрқув ва ваҳимада яшашдан чарчашди. Ҳамманинг фиғони фалакка чиққан. Эшик ва деразаларига темир панжара ўрнатмаган хонадон қолмади ҳисоб.

— Кетма-кет ўғри тушавергач, «ҳа» деган туяга мадад қабилида ит тутиб, гарчи ҳозир ўзимизга озиқ-овқат топиш осон кечмаётган бўлса-да, мажбуран кучук сотиб олгандим, — дейди бир танишим. (Ҳозир бозорда битта итнинг нархи 150—500 сўм). — Бойлоқда ётса не фойда? Ҳовлига қўйиб юбордим. Табиийки, унинг дастидан экин пайҳон, ҳосил нобуд бўлди. Оқибатда 8 сотих ҳовлимга экин экишдан воз кечдим. Уйларга, автомашиналарга қоровуллар қўйилаётгани, хавфсизлик воситалари (сигнализация) ўрнатилаётганидан наф борми? Қайтанга сарф-харажат ортмоқда.

Нималар бўлаяпти ўзи? Наҳотки инсон бир-биридан шу қадар қўрқса, ҳимоялanса?! Ахир яқин-яқингача «капиталистик дунёда киши кишига ёву бўри, бизнинг жамиятимизда эса дўсту биродар: ҳамма бир киши учун, бир киши ҳамма учун» дея бонг урмасмидик?! Тўғри, маълумотларга кўра Иттифоқимизда ҳозир жиноятчилик капиталистик мамлакатлардагига нисбатан анча кам. Бироқ бу қоғоздагиси. Агар содир этилаётган жами ўғирликларни тўла ҳисобга олишнинг имкони бўлганда, биз жиноятчилик соҳасида дунёда биринчиликни аллақачон эгаллардик.

Хўш, бундай аҳволга қандай тушиб қолдик? Фикри ожизимча, бош сабаби ҳам ижтимоий, ҳам сиёсий соҳада йўл қўйилган кўпдан-кўп хатолар, волюнтаризм, иқтисодий қонунларни қўпол равишда бузиш ҳолатларига бориб тақалади. Ана шу нохуш жиҳатлар халқимизнинг асосий қисмини ҳатто камбағалликка (Иттифоқ бўйича 40, республикамизда эса қарийб 10 миллион қашшоқ бор) тушириб қўйди. Узоқ йиллар мобайнида умумжамият манфаатларини «кўзлаб», меҳнаткашлар қаттиқ эксплуатация қилинганлиги (матбуот маълумотларига кўра, бизда унинг даражаси ривожланган капиталистик мамлакатларга таққосланганда 2-3 ҳисса юқори), ижтимоий адолат қўпол ва ошкора бузиб келинганлиги, оғизда баландпарвоз шиорлар айтилса-да, амалда уларга риоя этилмаганлиги ҳам жиноятчиликнинг илдизларини мустаҳкамлади. Буларнинг ҳаммаси одамларнинг руҳиятига, ҳуқуқий онгига, қолаверса, ҳуқуқ-тартиботга муносабатларига салбий таъсир қилди. Қайта қуришнинг сўнгги йилларида сиёсий-иқтисодий ва ижтимоий танглликнинг кескин кучайиши оқибатда жиноятчиликнинг кескин кўпайишига туртки бўлди.

Мавжуд қонун-қоида ва тартиботларимиз билан энди жиноятчиликка чек қўйиб бўлмайди. Улар эскириб, халқ талабларига жавоб бермайдиган ҳолга келиб қолган. Инсонпарварлик ниқоби остида ўғри-босқинчиларга нафақат ўта енгил жазо кўзда тутилган, балки жуда кўп ўринларда улар ҳимоя қилинади. Ҳатто милиция ходимларининг ўзлари: «Жиноят қилгани аниқланган кимсаларни ҳам жазога тортиш мушкул бўлиб қолди», — дейишмоқда. Устига устак, таланган кишиларнинг мол-мулкини ундириш қатъий йўлга қўйилмаган. (Ҳозир ўғрилардан аҳолининг қайтариб олинмаган маблағи Иттифоқ бўйича уч миллиард сўмни ташкил этади). Тергов, суд ишлари ва жазо ижросида ошкоралик йўқ. Деярли ҳаммаси пинҳона амалга оширилади. Бу ҳол жиноятчиларнинг муайян гуруҳи жавобгарликка тортилиши, бошқалари эса очиқда қолишига сабаб бўлмоқда. Қамоқхоналардаги аҳвол бундан ҳам ташвишли. У ерга тасодифан тушиб қолганларнинг ҳолига маймун йиғлайди. Аммо ашаддий жиноятчилар ўзи хон, кўланкаси майдон.

Қонун-қоидаларимизнинг эскириб қолганлигини ҳуқуқшунослар ҳам тан олишади. Лекин улар «Биз давлатимиз қабул қилган қонунлардан четга чиқолмаймиз» дейишади. Агар аҳвол шу тарзда давом этаверса, жамиятимиз тараққиёти бутунлай таназзулга учраши табиий. Ахир не-не машаққатлар эвазига бирор буюм йиғсанг-у, ўроқда йўқ, машоқда йўқ муттаҳам тортиб олаверса, давлат эса уни қайтариб олиб бера олмаса, бу қанақаси бўлди?

Одамларга хусусий мулкка эгалик қилиш, ҳатто ёлланма меҳнатдан фойдаланиш ҳуқуқи берилди. Бу яхши. Лекин ишлаб топилган маблағ дахлсизлигини амалда ким таъминлайди? Ҳозирча рэкетчиларга ими-жимида мажбурий солиқ тўламайдиган бирор ширкатчини топиш амри маҳол. Ҳатто якка тартибда хўжалик юритувчиларнинг аксарияти ҳам уларнинг тузоғига аллақачон илинган. Бунақада ҳукуматимизнинг хусусий корхона, дўкон, ошхоналар очиш ёки хўжалик юритиш ҳақидаги бошқа қарорлари ҳам қоғозда қолиб кетмайдими?

Менимча, жиноятчиликка барҳам бериш учун биринчи навбатда бу соҳадаги миграция масалалари тартибга солиниши керак. Республикамизга ҳар йили асосан шимолий республикалардан тагтубининг, яшаш жойининг тайини йўқ тахминан 20 минг дайди оқиб келмоқда. Уларнинг 90 фоиздан зиёди илгари қамалган ёки жиноят қилиб қочиб юрган кимсалар ҳисобланади. Қолганлари эса фаҳш ва ичкиликбозлик ботқоғига ботишган. Агар бундай хатарли «юриш»нинг олди олинмаса, яқин келажакда бутун Иттифоқдаги жиноятчилар меҳмондўст Ўзбекистоннинг фуқароларига айланиб қолишлари, оқибатда жиноятчилик тобора урчиши тайин. Ўшанда ўта меҳнаткаш, ҳалол, бағри кенг халқимиз пешонасига «ўзбеклар иши», «пахта иши», «миллатчи» каби тамғаларни босаётганларнинг устимиздан кулишларини, бутун жаҳонга ваҳший, ёппасига жиноятчи қилиб кўрсатишларини томоша қилинг. Улар, эҳтимол, «турли сабабларга кўра Ўзбекистонга бориб қолган бошқа халқларнинг вакилларини ҳам ўзбеклар жиноят домига тортиб кетишди» деб бонг уришса ҳам ажабмас. Йўқ, бунга чидаб бўлмайди!

Қардош Гуржистон пойтахтига кираверишда, баланд тоғ тепасида бир қўлида пиёла, бошқасида қилич тутган аёл ҳайкали қад кўтарган. «Бу — она-Гуржистон, — дейишади гуржилар. — У юртимизга яхши ниятда ташриф буюрган пок инсонлар учун қўлида май, ғаразли мақсадда келганларга эса шамшир, ушлаб турибди». Бу калом юртига муҳаббати, садоқати бўлган ҳар бир халққа тегишли. Бас шундай экан, бошқа ўлкалардан келаётган текинхўру жиноятчиларни қабул қилиб олиб (ҳалол одамларга бағримиз ҳамиша очиқ), уларга ўзимизда йўқ уй-жойу ишчи ўринларини қўш қўллаб топширавермасдан, юртларига қайтариб юборишни қонунлаштиришимиз лозим. Ўз навбатида ўзбеклар ичида ҳам битта-яримта шунақа «шалтоқ»лар учраса (бундайлар албатта топилади), мезбонлар биз қўллаган йўлни танлашсин.

Шундан кейингина Иттифоқдаги ҳар бир суверен, мустақил давлат ўз халқининг хоҳиш-иродаси, урф-одатлари асосида жиноятчилик илдизига болта уриши, бинобарин, бу соҳадаги ўзига хос қонун-қоидаларни қабул қилиши керак. Ўринли савол туғилади: узоқ тарихга эга халқимиз илгарилари қанақа қонун-қоидалар воситасида жиноятчи-ўғриларга қарши курашган? Агар бирор кишининг киссавурлиги аниқланса, оломоннинг ўзи кўпинча тошбўрон қилиб, унинг баҳридан ўтиб қўя қолган. Ҳозир-чи? Куппа-кундуз куни бозорнинг ўртасида ёки жамоат транспортида талончи-жиноятчига бирор киши сал жароҳат етказса, уни дарҳол ҳибсга олиб, жазога тортишади. (Шунинг учун ҳатто автобусда икки-уч талончи йўловчиларнинг борини шилиб, қаршилик қилганнинг юзини писка билан тилса-да, ҳеч ким чурқ этмайди, ҳамма лоқайд тураверади). Лекин милициянинг ўзи одамларни нафақат ўғрилардан, балки тиш-тирноғигача қуролланган босқинчилар гуруҳидан ҳам ҳимоя қила олмаяпти. Улар қирқма милтиқ, тўппонча, ҳатто автомат, пулемёт ва гранаталарга эга қароқчиларни қуролсизлантириш ўрнига тинч аҳолидан оддий ов милтиқларини ҳам тортиб олишмоқда. «Бу ишларинг, таъбир жоиз бўлса, ҳимояга муҳтож фуқароларни қуролли ўғри-газандалар қўлига тайёр гўшт сифатида топшириш эмасми?» деган саволимизга Ички ишлар вазирлигининг мутасаддилари бундай жавоб беришди: «Милтиқлар аҳолига фақат ов спорти билан шуғулланиш учун сотилади, ўзини ҳимоя қилиш мақсадида эмас». Бундан англашиладики, уйга бостириб кирган қароқчилар қурол ёрдамида унинг эгасини, бола-чақасини жароҳатлаб, мол-мулкини талаб кетаверсину жабрдийда деворда осиғлиқ ов милтиғига қўл чўзмасин экан-да! Буни қандай тушуниш мумкин?

Шу боис мен суҳбатлашган юзлаб одамлар «ҳозирги қонун-қоидалар билан кундан-кунга болалаб бораётган жиноятчиликни тугатиб бўлмайди», деб очиқ айтишди. Уларнинг фикрича, давлатнинг ўзи халқни ўғри-босқинчилардан ҳимоя қила олмас экан (ҳозир худди шундай бўлмоқда), бошқа зарур чораларни кўриш, одамларни ўзини ўзи муҳофаза этиш воситалари билан таъминлаш, жойларда ўғриларга қарши жамоат гуруҳлари тузилиб, уларга қўлга олинганларга нисбатан эл орасида ошкора жазо белгилаш ва ижро этиш ҳуқуқи берилиши керак. Кейинги пайтларда «Ўғри-босқинчиларга қарши кураш ишини диндорларга топшириш лозим» деган таклифлар ҳам қулоққа тез-тез чалинмоқда. Борди-ю ана шу истак инобатга олинса, унда дин пешволари қай йўсинда ҳаракат қиладилар? Бу ҳақда Ўрта Осиё ва Қозоғистон диния бошқармаси раиси, муфти Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратлари бундай дедилар:

— Ислом таълимотларини йўлга қўйиб, аввало кишиларни имонга, ҳаромдан ўзини тийишга чақирардик. Яна жиноятчилик рўй бераверса, шариат қонунлари, жумладан, қасос йўлга қўйилади. Бу услуб ҳозир қўлланилмаётгани жиноятнинг кўпайишига, жиноятчиларнинг эса жазосиз қолишларига сабаб бўлаяпти. Қурол ишлатиб одамларнинг жонига қасд қилиш ёки қўрқитиш воситасида мўминларнинг молию пулини тортиб олиш, яъни уюшган жиноятчилик Ислом динида «муҳораба» деб аталади. Бундай ҳолатда ушланган жиноятчилар бир қўли ва бир оёғини (ўнг қўли ва чап оёғини ёки чап қўли ва ўнг оёғини) кесиш орқали жазоланади.

Энди бировнинг молини билдирмасдан ўғирлаб кетиш ҳақида. Бу тариқа ўғирланган мол белгиланган нисобга (унинг миқдори вақт, шароит, кишиларнинг моддий фаровонлиги эътиборга олиниб аниқланади) етган тақдирда ўғрининг қўли кесилади. Қуръони карим оятига биноан шариатнинг ҳукми шундай. Қолган ҳолатларда эса содир бўлган жиноятга қараб турли ҳукмлар чиқарилиши мумкин. «Дия» — шулардан бири. Одам ов чоғида ҳайвонни нишонга олганда ўқ, инсонга тегиб, уни ҳалок қилди, дейлик. Бунда айбдор «дия» тўлайди. Ўзининг қурби етмаса, қариндош-уруғ ёрдамлашади. Бу ҳол ўша жиноятнинг олдини олмаганлари, шу тариқа жамиятга зарар етказадиган кишини тарбия қилганлари боис қариндош-уруғларга ҳам берилган жазодир.

Бизнингча исломнинг мазкур қоидалари давлат йўли билан қонунлаштирилиши, унинг ижросига бутун омма, жумладан диндорлар ҳам сафарбар этилишлари даркор. Шундагина эзгу мақсадга эришилади. Таассуфки, бунга нуфузли маҳкамаларнинг мутасаддилари тиш-тирноқлари билан қаршидирлар. Уларнинг наздида, ўғри-қароқчиларнинг қўл-оёқларини кесиш қонунлаштирилса, ҳуқуқий давлат қураётган жамиятимиз 5-6 аср ортга сурилар, тараққий этган мамлакатлар халқларига кулги бўлар эмишмиз.

Бу сўзларга лол қолади киши. Ахир ўғри-қароқчилар оддий халққа нисбатан нафақат 5—6, балки 10—100 аср илгари ҳам кўз кўриб, қулоқ эшитмаган ваҳшийликларни қилаверишса-ю, давлатимиз уларга инсонпарварлик намунасини кўрсатса, яъни таланганлару жабрланувчиларнинг эмас, таловчилару жабрловчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилса-я! Буни қандай тушуниш керак? Бунақа қонун-қоидалар кимларнинг манфаатини кўзлайди?

Ҳар қандай жамиятда қонунлар халқ хоҳиш-иродасини ифодалаши лозим. Модомики, ўғри-қароқчилар одамларнинг тинкасини қуритаётган экан, уларга одамлар хоҳлаган тарзда жазо бериш қонунлаштирилиши керак-да! Масалан, ҳозир қатор араб мамлакатларида жиноятчиларга ислом қонун-қоидалари асосида жазо белгиланадики, оқибатда бирор ўғри-босқинчини топиш амри маҳол. Ёки Покистон ва Хитойни олайлик. Бу давлатларда самолёт ўғрилари, ҳаёсиз (порнографик) расм-суратларни ижоду тарғиб қилган кишилар ўлим жазосига ҳукм этиладилар. Бунинг учун уларнинг устидан бутун жаҳон аҳли кулганлигини ҳали кўрмадик.

Ҳозир шундай вазият юзага келдики, энди жиноятчиликка қарши кескин, аёвсиз қонунлар қабул қилиниши шарт. Аҳолининг муайян табақаси онгида «уюшган жиноятчиликнинг тепасида маъмурий идораларнинг, ҳатто вазирликларнинг раҳбарлари туришибди, шунинг учун улар инсонпарварликни баҳона қилиб, ўғри-талончиларга қаттиқ жазо берилишига йўл қўймаяптилар» деган хато тушунча ўрнашиб қолганлиги учун ҳам худди шундай иш юритиш керак. Акс ҳолда кейин кеч бўлади. Уюшгану уюшмаган (ҳозирча) жиноятчилар бирлашиб, худо кўрсатмасин, бутун жамиятни ҳалокат ёқасига судраб келиши, ҳатто давлат тепасига чиқиб олишлари мумкин. Аммо Иттифоқ ҳукумати буни сезмаяпти ёки сезишни хоҳламаяпти. Бас шундай экан, суверен республикамиз халқимизнинг миллий анъаналари, урф-одатлари асосида мустақил ҳаракатлар қилиши лозим. Бунинг учун Ўзбекистонда жиноятчиларга қарши муфти ҳазратлари таклиф этган, қадимда мавжуд бўлган жазо чораларини қўллашга ўтиш юзасидан умумхалқ референдумини ўтказиш зарур. Имоним комилки, меҳнаткашлар уни қўллаб-қувватлайдилар. Зеро халқимизнинг қонида жиноятчилик йўқ, унинг четдан бу қадар ёпирилиб киришига ҳам тоқат қилавериш мумкин эмас.

Муродхон КАЛОНХОНОВ,
Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси мукофотининг соҳиби.

ТАҲРИРИЯТДАН: Ҳурматли муштарийлар! Мана сиз куюнчак журналистнинг бало-қазодек ёпирилиб келиб, халқимизнинг ҳузур-ҳаловатини, осойишталигини бузаётган даҳшат — жиноятчилик ва унинг илдизларини қандай қилиб таг-туби билан йўқотишу ўзлигимизга қайтиш ҳақидаги мулоҳазалари билан танишдингиз. Хўш, сизнингча, жиноятчиликка, хусусан аҳолини талаётган ўғри-босқинчиларга қарши курашда биринчи даражадаги вазифалар нималардан иборат? Бу соҳада республикамизда умумхалқ референдумини ўтказиш ҳақидаги таклифга муносабатингиз қандай?

Келинглар, ҳаммамиз биргалашиб жиноятчиликка қарши кураш йўлларини излайлик. Агар қимматли вақтингизни аямай, мазкур мақолага муносабат билдирсангиз, шу соҳага оид ўз фикр-мулоҳазаларингизни ёзиб юборсангиз, қимматингизга офарин, деймиз. Шундай қилиб, азиз муштарийлар, сизларни баҳсга чорлаймиз.

ИШОНЧ КЎПРИКЛАРИ

Танишинг: «Халқ дипломатияси»

Бир шоир шеърида овози бўғилган, эрксиз халқни оқимига қарши сарбанд қўйилган асов дарёга менгзаган эди. Маъмурий буйруқбозликнинг ҳар хил «чирик панжа»лари ҳам халқнинг эркин овозини бўғиш учун ана шундай «сарбанд» бўлиб келди. 80-йилларнинг иккинчи чорагидан бошланган жамиятдаги янгиланиш жараёни қотиб қолган «сарбанд»ларни силжитди, шундан кейингина халқ қаёққа, нима учун кетаётганлигини хоб аралаш англаб қолди; унинг турли қатламидан таркиб топган клуб, уюшма, партия ва халқ ҳаракатлари тузилди. Очиқ-ойдин айтиш керак, улар орасида халқ иродасини ифодаламайдиган, аниқроғи, фақат тор манфаатлар доирасидаги ҳокимликка интилган кучлар ҳам бор эди. Шунингдек, баъзи бир халқ ҳаракатлари олдига англаб-англанмай сунъий тўсиқлар қўйилганлиги ҳам сир эмас.

«Халқ дипломатияси» клуби ҳам ана шундай бўронли кунларда таваллуд топди. Мухбиримиз клуб мақсадини билиш учун унинг раиси, Тошкент педиатрия илмий-тадқиқот институти доценти Шавкат ТОЖИЕВ ҳамда клуб аъзоси Сайфуддин Фазлиддинов билан суҳбатлашди:

МУХБИР: — Шавкат Каримович, билмадим, мен қай даражада ҳақ ёки ноҳақман, бизда шундай тасаввур шаклланган: ҳар қандай ҳаракат, у қандай шаклда бўлмасин, албатта ҳокимликка интилади. Мабодо... сиз ҳам...

ТОЖИЕВ: — Асло. Мақсадимиз бошқа. Келинг, яхшиси, мен сизни клубимизнинг ҳаракат дастури билан таништирай. Бизнинг асосий мақсадимиз дунё ёхуд мамлакат миқёсида рўй бераётган воқеа-ҳодисаларга нисбатан халқнинг фикрини тезкорлик билан билиб умумлаштириш ва республика Президентлик кенгашига етказишдан иборат. Чунки кўпчилик мулоҳаза юритилган жойда ақл йиғилади.

Иккинчи мақсадимиз — дунё мамлакатлари билан иқтисодий-маданий алоқаларни қайта тиклаш. Ҳозиргача бу ишни чет давлатлар билан маданий алоқа қилувчи «Дўстлик», «Ватан» ва яна бир қанча жамиятлар ташкилотлар бошқариб келдилар. Улар азалдан белгилаб қўйилган буйруқ ёки муайян бир чизиқ асосида иш юритишди. Четдан келган меҳмонлар халқимизнинг ўзига хос ажойиб урф-одатлари, бир сўз билан айтганда, ўзлиги ҳақида ҳеч қандай тасаввур пайдо қилмасдан кетавердилар. Мақсадимиз шундай ташкилотлар билан ҳалол рақобатлашиш, эскича қолипларга барҳам беришдан иборат.

Ўзбекистонда 100га яқин миллат вакили яшайди. Улар ўртасида ўзаро низо чиқармаслик, меҳр-оқибатни шакллантириш лозим. Муштарийларимиз мени тўғри тушунсинлар, бу ҳозир республикамиз учун сув ва ҳаводек зарур. Ушбу мақсадни кўзда тутиб, биз республикада яшовчи барча миллатлар вакилларига мурожаат қабул қилдик ва уларни клуб ишида фаол қатнашишга даъват этдик. Натижада фаолларимиз қаторига адвокат Линкоя, журналист Сайкина ва бошқалар қўшилдилар.

Ўзбекистон мустақил давлат бўлиши керак. Биз ҳам шунинг тарафдоримиз, лекин айнан ҳозирги босқичда иқтисодий томондан батамом ажралиб кетишимизнинг сира иложи йўқ. Биз унга босқичма-босқич эришмоғимиз лозим. Чунки бизда саноат ҳали мустақил тарзда ривожланмаган, шу маънода конфедерация тарафдоримиз.

Мен хизмат тақозоси билан анча йил Жазоирда бўлдим. Гарчанд у 1974 йилда сиёсий мустақилликка эришган бўлса ҳам, французларга иқтисодий қарамлик анъаналари ҳозиргача давом этмоқда. Қачонки, барча саноат маҳсулотлари ўзида ишлаб чиқарилса, ўша давлат иқтисодий мустақилликка тўла эришган бўлади. Биз ҳам айнан шундай йўл тутишимиз керак.

Экология, иқтисод, айниқса ёшларни тарбиялаш масаласида жиддий бош қотириш зарур. Фарғона, Ўш, Наманган воқеаларини бир эсланг-а, жанжални уюштирувчи кучлар асосан онги ҳали шаклланиб улгурмаган ёшлардан фойдаланишди. Ўлганларнинг ҳам аксарияти навқиронлар. Уларнинг ватанга, миллатга нисбатан эътиқодларини имкони борича эртароқ шакллантириш лозим, токи, улар бугунгидай гумроҳлик қурбони бўлмасинлар.

МУХБИР: — Ҳозир қай тартибда иш юритаяпсизлар?

ТОЖИЕВ: — «Халқ дипломатияси» номи билан иш бошлаганимизга икки йилдан ошаяпти. Олдин клубимизнинг номланиши «Мунозара» эди. Анча машаққатли йўлни босиб ўтдик. Агар ёдингизда бўлса, халққа бир оз эркинлик берилган 85-йилларда турли ҳаракатлар кучайиши сезилди. Биз ҳам ўша кезларда фаолият юргиза бошладик. Ана шу даврларга чуқур назар солсангиз, дастлаб ортиқча эҳтиросларга берилиш кучайиб кетди. Одамлар эсанкираб, аросатда қолишди. «Халқ дипломатияси» клуби маълум маънода халқимизнинг сиёсий онги ўсиши билан ташкил топаётган демократик ҳаракатларнинг тартибли йўналишда бориши учун ёрдам бериш мақсадида ташкил топди. Жой масаласида анча қийналдик ва бу муаммо ҳам яқинда ижобий ҳал бўлди. Ҳозирги муваққат жойимиз Киров районидаги Ҳамид Олимжон номидаги маданият уйи. Бир хонамиз бор, битта зал ҳафтанинг сешанба ва жума кунлари фақат ишдан кейин ихтиёримизга вақтинчалик бериб қўйилган. Яқинда бу муассаса ҳам хўжалик ҳисобига ўтаркан. Энди йилига 2.380 сўм ижара пули тўлаб туришга тўғри келади. Бу миннат эмас-у, ҳозиргача қандай иш қилган бўлсак, ҳаммаси шахсий ҳисобимиздан бажарилаяпти.

МУХБИР: — Ҳаракат дастурларингизда чет эл давлатлари билан маданий алоқаларни қайта тиклаш масаласи ҳам алоҳида бўлим сифатида қайд қилинган экан. Бу соҳада қандай натижаларга эришаяпсизлар?

ФАЗЛИДДИНОВ: — Модомики, гап сарҳисоб ҳақида бораётган экан, саволингизга жавоб беришдан олдин клубимизнинг шу пайтгача қилган иш натижаларига тўхталиш лозим.

Ёдингизда бўлса, она тилимизни расман давлат тили сифатида қабул қилиш чоғида биринчи дастурга кўплар қатори биз ҳам қарши турган эдик. Айниқса, Қўқон, Ўш, Фарғона воқеаларининг ловуллаб олов олиб халқимиз бошига янада кўпроқ жабр-зулм солишига чек қўйишда клубимиз аъзолари ҳам жиддий саъй-ҳаракат қилдилар.

Ўшдаги воқеаларни ҳали кўпчилик унутгани йўқ. Ўша кунларда клубимизга Ўшдан бир гуруҳ ўзбеклар ва қирғизлар келишди. Бу ерда юзма-юз мулоқот бўлди. Шаҳар партия комитетидан ҳам вакиллар ташриф буюришди. Биз уларни тинчлантириб, пул тўплаб уйларига жўнатдик. Қизил ярим ой жамиятига, Болалар фондига маблағ сўраб мурожаат этдик. Ёзувчилар уйи қошида «Ўшга ёрдам» комитатини туздик. Бошпанасиз болалар бизнинг кўмагимизда ётоқхоналарга жойлаштирилиб, озиқ-овқат билан таъминланиб турилди. Биз ўша кезларда СССР Тинчликни ҳимоя қилиш комитети раиси Г. Боровикнинг қабулига кириб, «Нега Ўшга ёрдам бермаяпсизлар?» дея мурожаат қилганимиздан сўнг 300 минг сўм ажратишга рози бўлишди, шу комитетнинг Ўзбекистондаги бўлимига топшириқ беришди. Лекин Ўзбекистон Тинчликни сақлаш комитетининг ўша вақтдаги раҳбарияти бизнинг бу ҳаракатларимизга лоқайд қаради, натижада ана шундай катта ёрдамдан бенасиб қолдик.

МУХБИР: — СССР Тинчликни сақлаш комитетининг республикамиздаги бўлими бу иш билан нега шуғулланмади? Бу уларнинг бевосита вазифаси эди-ку?

ТОЖИЕВ: — Шундай ташкилот борлигини, рост гап, ҳали кўплар билмаса керак. Улар асосан чет элларда юришади, ўша ёқларда тинчлик ўрнатмоқчи бўлишади. Мантиқни қаранг: ўз уйингда хотиржамлик бўлмаса, чет элда осойишталикни қай маънода тарғиб этиш мумкин? Биз ана шу бўлим қошида чет эллар билан алоқа қилувчи маданий-иқтисодий марказ очмоқчи бўлдик. Ахир, ўйлаб кўринг, бу ташкилотлар халқнинг пулидан кун кўрсалар ҳам у ёқдан келувчи сайёҳлар оддий халқ билан учраша олмайдилар. Ваҳоланки, бизга келувчи сайёҳларнинг 90 фоизи асрий анъаналаримиз билан қизиқадилар. Афсуски, неча йилдан буён бунга эриша олмайдилар. Шунинг учун ҳам чет элликларда дунёда шундай халқ бор, у шу тахлит умргузаронлик қилади, шунақа урф-одат, анъаналар бор, деган тасаввур йўқ, десак, хато қилмаймиз.

Бу ташкилотлар ёнларида рақобатчи бўлишини ҳеч қачон хоҳламайдилар. Биз дўстлик ва маданий алоқалар жамияти билан олдин сал келишолмаган бўлсак-да, кейинчалик тил топишиб кетган эдик. Лекин расман тан олинишимизга мутлақо қарши бўлдилар.

Хабарингиз бор, ўтган йил Олмаотада Ўрта Осиё республикалари ва Қозоғистон ССР раҳбарлари ўзаро иқтисодий ёрдам ҳақида шартномалар тузишди. Шунда биз, мазкур минтақадаги норасмий ташкилотлар вакиллари ҳам йиғилган эдик. Халқлар ўртасидаги азалий биродарликни мустаҳкамлаш, тинч ва осойишта яшашни таъминлаш ниятида мурожаатнома қабул қилувдик.

ФАЗЛИДДИНОВ: — Шу ўринда айтиб ўтиш лозимки, клубимизга қадам ранжида қилган республикамиз вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов, таниқли шоир А. Орипов, профессор Н. Тўхлиев, СССР космонавт-учувчиси В. Жонибеков, Саудия Арабистони, Туркия, Олмонияда яшовчи ватандошларимиздан Аҳмад Туркистоний, Аҳмад Андижоний, Темирхўжа Усмонхўжа ўғли каби машҳур кишилар билан турли ижтимоий-сиёсий мавзуларда қизғин мунозаралар бўлди.

Ниятимиз битта, у ҳам бўлса ижтимоий-сиёсий жараёнларга баҳо беришда одамларнинг тўғри ва аниқ фикрини шакллантириш, халқ билан ҳокимият ўртасидаги сунъий ғовларга барҳам бериш, суюкли шоиримиз Абдулла Орипов айтганидек, ўртада ишонч кўприкларини ўрнатишдан иборат.

Суҳбатдош:
Исмат ХУДОЁР.

ТАҲРИРИЯТДАН: Шу йилнинг 1 мартидан бошлаб Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши қарори билан Ўзбекистон ССРнинг «Ўзбекистон ССРда жамоат бирлашмалари тўғрисида»ги қонуни кучга кирди. Унда республикамизда фаолият кўрсатаётган сиёсий партиялар, бошқа оммавий жамоат ҳаракатлари уставлари Ўзбекистон ССР Адлия вазирлиги томонидан рўйхатга олиниши таъкидланган.

Хўш, рўйхатга олинди ҳам дейлик, улар жамиятни иқтисодий, инсониятни маънавий таназзулдан қутқаришга кўмак бера оладиларми! Ҳамма гап ана шунда.

Самарқандда болаларнинг халқаро анжумани бўлиб ўтди. «Тинчлик ва бирдамлик» музейи ташкил этган бу тадбир «Қуролсизланиш» деб номланди. Унга ўйинчоқ автоматлар, тўппончалар, танк ва ракеталарини авторучка, шар, ранг-баранг шамлар, гулқоғозлар, нишонлар ва бошқа совғаларга алмаштириш иштиёқмандлари жуда кўп келди. «Қуроллари»ни топширган болаларга халқаро анжуманда қатнашганлигидан далолат берувчи гувоҳномалар топширилди.

СУРАТДА: «Қуролсизланиш» пайти.

Р. ҒОФУРОВ олган сурат (ЎзТАГ).

ЁДЛАБ ОЛИНГ

ИШҚ АҲЛИҚИ, МАНЗУРДИН ИСТАРЛАР КОМ,
УЛ КОМ ҚЕРАККИ, БИР НАЗАР БЎЛСА ТАМОМ.
ГАР БЎЛСА НАЗЗОРАСИДА АНДИШАЙИ ХОМ,
КЎЗЛАРГА НАЗАР ЛОҒИ ҲАРОМ УЛДИ ҲАРОМ.

БОБУРНИНГ СЎЗИ

Ватанни
ҳар недан афзал кўрардим,
Жаҳонга бермасдим
Андижонимни.
Шайбоний қўлида
ўлсам ўлардим,
Агар у олганда ёлғиз
жонимни.
Ортимда...
авлодлар турарди бўйлаб,
Ортимда
Оналар чекарди фиғон.
Хатолиғ бўлса-да
уларни ўйлаб,
Ўзга юрт — Ҳиндуни
айладим макон.
Авф этинг, авлодим,
бут бўлсин имон.
Яна бир ўтинчим:
Бобурни ёдланг.
Оллоҳ шоир қилиб
яратган инсон
Шоҳ бўлмасин дея
ёлворинг, додланг...
Одамнинг кўп
қизиқ ишлари:
на ўтдан,
на сувдан қайтади.
Тўкилиб бўлгандан сўнг
ақл тишлари,
Нуқул
ақлли гаплардан айтади.

Икром СУЯРҚУЛОВ.

Халқимиз Собир Раҳимовни биринчи ўзбек генерали сифатида яхши танийди. Миллий зобитлар ҳақида гап кетганда ҳам унинг номи биринчи бўлиб тилга олинади. Шунингдек, республикамизнинг диққатга молик кўпгина жойлари мазкур генерал номи билан аталади.

Яқинда унинг юртдошлари яна бир савобли ишга қўл урди: Тошкент шаҳридаги С. Раҳимов районига қарашли генерал яшаган уйни уй-музейи қилишди. Бу ишнинг нақадар катта заҳмат талаб қилишини бошига тушган кишиларгина билишади. Тўхтабой ота Исаев, Обид ака Маҳкамовлар (суратда) генерал С. Раҳимов ҳаётига оид далилу ҳужжатларни йиғишдан чарчашмади.

А. ЧАПЛИГИН олган сурат.

АЖИБ ДУНЁ

ОМАД КУЛИБ БОҚҚАНДА

● Кипрлик Хараламбос Хрисилиунинг омади жуда бароридан келди. Х. Хрисилиуга бир ҳафта ичида давлат лотереясидан икки марта 35 минг Кипр фунтидан (тахминан 150 минг Америка долларига тенг) ютуқ чиқди. Ҳисобчиларнинг фикрича, бу жуда ноёб ҳодиса. Чунки бундай тасодиф эҳтимоли 109 миллиард ҳолатдан бирида юз бериши мумкин экан. Шу туфайли ҳам Хараламбоснинг номи «Гиннеснинг рекордлар китоби»дан ўрин оладиган бўлди.

Омадли кишининг режаларига келганда шуни айтиш мумкинки, у пулнинг маълум бир қисмини қарзларига тўламоқчи, яна бир қисмини фарзандларини чет элдаги нуфузли ўқув юртларида ўқишга ва қолган қисмини бирор арзигули ишга сарфлашни мўлжаллаб турибди.

ИПАК ПУЛЛАР

● ФРАНЦИЯДА 1795 йилда одатдагига ўхшамаган пуллар муомалага чиқарилган. Бундай пуллар махсус ипак матога босилган. Уларни қалбаки усулда ишлашнинг ҳеч қандай иложи бўлмаган. Чунки матонинг асоси махсус дастгоҳларда тайёрланган. Пул босиладиган фабриканинг қаерда жойлашганлиги эса қатъий сир тутилган.

ТАБИИЙ ОФАТЛАР УРТАСИДА БИРИНЧИ

● ТАБИИЙ ОФАТЛАР орасида энг кўп қурбонлик келтирадигани ер қимирлаши, вулқонлар отилиши эмас, балки катта сув тошқинлари экан. ЮНЕСКОнинг маълумотларига кўра, кейинги юз йилликда сув тошқини туфайли 9 миллион киши (ер қимирлашидан «атиги» 2 миллион киши) ҳалок бўлган. Сув тошқини катта-катта моддий зарарлар ҳам етказади. Бу айрим мамлакатларда миллий даромаднинг 15 фоизига тўғри келади. Бундай офат туфайли етган зарар ҳар йили ер юзида миллиард доллардан ортади.

БУ ҲАМ РЕКОРД

● ДУХТИРЛАРНИНГ айтишларича, соғлом одам овқат емасдан икки ойгача чидаши мумкин экан. Ҳаёт эса, доим биз ўйлагандек бўлавермайди. 31 ёшли француз Поль-Анри Дюген овқат емасдан 384 кун чидаган. У фақат чой, кофе, мева ва сабзавотлар шарбати қўшилган сув ичган, холос. Бундай ўта қатъий парҳездан сўнг унинг қомати анча «ўзига» келиб қолган. Дюген бу давр ичида 133 килограмм озган. Бунга шуни қўшимча қилиш мумкинки, очлик эълон қилгунча Дюген 215 килограмм тош босган эди.

ҚОВУРИЛГАН ЖУЖА ҲИДЛИ ГАЗЕТА

● ЧАТТАНУГА шаҳридаги (АҚШнинг Теннесси штати) йирик универсамнинг маъмурияти маҳаллий газетада берган эълонидан қовурилган жўжа ҳиди таралиб турган. Лекин бундан кутилган мақсад тескари натижа берган. Газета дўконлари олдига ит ва мушуклар тўдаси ёпирилиб келавериб, одамларга халақит беришган. Натижада полиция магазин дирекциясига шаҳардаги тартибни бузганлиги учун йирик миқдорда жарима солган.

Навоий нигоҳи билан

РУҲДАГИ БЕГОНАЛИК

Марксизм-ленинизм таълимотига таяниб, янги жамият қуриш орзусида бўлдик. Шу таълимотга асосланган ҳолда янги одамни тарбияламоққа тутиндик. Янги одам ўзидан кўра оммани кўпроқ ўйлайдиган, ўз манфаатидан жамоа манфаатини устун қўядиган, ўзининг шахсиятини ўйлашдан кўра омманинг бир вакили эканини унутмайдиган, бошқалардан ажралиб турмайдиган бўлиши режалаштирилган эди. Етмиш йиллик зўриқиш ва мафкура жабҳасининг саноқсиз кучлари ёрдамида шахсликдан маҳрум, ўзлигини унутган кимсаларни яратишга эришдик. «Янги» одам, дарҳақиқат, ўзини ўйламасди. Чунки унинг ўзлиги йўқ эди. Тўғрироғи, у умуман ўйламасликни афзал кўрарди, лоқайд эди. Чунки фақат шахсгина ўйлай олади, фақат угина ўз ҳаракати учун масъул бўла олади, фақат шахсгина ташаббус кўрсатади... Оламда ўхшаши йўқ янги жамият ва янги одам яратиш шунга олиб келдики, фақат биз ишламасликдан манфаатдор бўлдик, фақат биздагина ташаббуссизлик рағбатлантирилди, фақат биздагина рост сўз қатағон қилинди.

Фурсат келиб кўрдикки, алоҳида олинган бир давлатда, алоҳида шароитда етиштирилган маънавияти пуч одамлар билан эзгуликка эришиш мумкин эмас экан. Биз, инсоният тараққиётининг энг юқори босқичи — коммунизмни қуриб бошлаган кишилар рисоладаги одамзод босиб ўтган йўлдан бурилмаслигимиз, амал қилаётган маънавий қадриятларни четлаб ўтмаслигимиз керак экан.

Биз, осий бандалар, Алишер Навоий ижодига бир қадар инсоф билан ёндашганимизда, унинг қарашларини танқид қилиб, уни «тўғри йўл»га солишга уринмаганимизда, ўзимиз сиғинаётган таълимотларнинг ҳам хом сут эмган бандалар томонидан яратилганлигини унутмаганимизда, жамиятимизнинг фуқаролари бугун бошқача одамлар бўлишарди. Фуқаролари бошқача экан, жамиятнинг моҳияти ҳам ўзгача бўлмай илож йўқ. Ҳазрат Навоий бутун ижоди давомида инсонга ўзлигини танитишга интилди.

Ўзини танимаган одамдан атрофдагиларга не наф? Ундай касларнинг қорнидан бўлак қайғуси, чивиндай жонидан бўлак муқаддас қадрияти, манфаатидан бўлак топинадиган Каъбаси бўлмайди.

Ўзлигини топмаганлар, қиёфасиз оломон ҳукмронлиги боис 20-йиллар адоғида кўп асрлик имломиз маданият жаллодлари қўлига боғлаб берилди. Ўзлигимизни англамаслик боис ўзбек ўқувчиси ўзбек мактабида Ҳусайний, Машраб, Амирий, Феруз, Огаҳий, Фитрат, Сўфизода, Чўлпон, Усмон Носир сингари ўзбек адибларининг ижодларини ўрганмайдилар. Ўзлигимизни топмаганимиз боис ҳануз Яссавий, Боқиргоний, Оллоёр сингари буюкларнинг ижодлари нелардан иборат эканлигини билмай туриб рад этамиз, нодонликдан шишинган бурнимизни жийирамиз.

Навоий айтадики, ўзлигини таниш учун одам фаол бўлиши, интилиши, тинчидан кечиши, безовталаниши керак. Лоланинг тухмича, пилланинг қуртича ғайрат қилишга рағбати йўқ кимса ўзини қандоқ топсин?

Тухм ерга тушиб чечак
бўлди,
Қурт жондин кечиб ипак
бўлди.
Лола тухмича ғайратинг
йўқми!
Пилла қуртича ҳимматинг
йўқми!

Навоий беғамликдан ғам чекади. Қалбида дарди бўлмаган одам атрофдагилар учун улкан дард эканини кўради. Дардманга ҳамдард бўла билмаслик инсоний меҳрнинг камёблиги, лоқайдлигининг қонуний натижасидир. Бундайлар билан эзгулик яратиб бўлмайди, бундайлар поклана олмайдилар. Энг мунаввар орзуга ҳам ўз манфаати нуқтаи назаридан ёндашадилар улар. Шоир афсус чекади:

Кўнгил ичра ғам камлиги
асру ғамдур,
Алам йўқлиғи доғи
қаттиқ аламдур.

Ғамсизлик қаноатга, қаноат лоқайдликка, лоқайдлик фаолиятсизликка олиб келади. Ғамсизлик ўзининг ва миллатининг ҳақиқий қиёфасини билмасликдан келиб чиқади ҳамда билмасликка олиб келади. Дардсизлик туфайли жаҳонни кийинтираётирмиз деган халқнинг яланғочлари бор, шу боис ғазнасида бир чақаси бўлмагани ҳолда бағридан юлиниб олинаётган олтинларга бепарво, ўз қадрини билмаслик боис қўл учида тирикчилик ўтказгани ҳолда, ўзгаларнинг камбағаллигига ачинади ва шундан таскин топади. Ниҳоят, дардсизлик сабаб миллатнинг ярмидан кўпи қашшоқ яшашга маҳкум. Миллатда наслнинг бузилиши сингари мислсиз даҳшатга бепарволик ҳам, соғлом ақлга ҳеч бир тўғри келмайдиган экологик вазият қаршисидаги хотиржамлик ҳам дарғаларимизнинг дардсизлиги оқибатидир. Донолар айтадиларки, ҳар. бир халқ ўзи муносиб ҳокимларга эга бўлади.

Навоийнинг мантиғи — буюк Шарқнинг инсонпарвар фалсафаси асосида шаклланган, Қуръон таълимотига асосланган соғлом мантиқ ватанни унинг фуқаросидан айро кўрмайди. Навоийда ватан туйғуси ғоят теран, серқирра, муҳими — ҳаётий. Навоий учун ватаннинг бошпана сифатидагина мавжуд бўлиши етарли эмас. Шоир истайдики, ватанда халқ соғлом яшасин, камолотга эришиш имконига эга бўлсин, тирикчилик ташвишлари тагида чумоли сингари йўқолиб кетмасин, мутафаккир хоҳлайдики, ватан ўз фуқароларини тўкис ва бахтиёр қилсин. Акс ҳолда:

Навоий, Ватан бўлди
манзил манга,
Бу манзилдин, аммо
не ҳосил манга.

Биз ватан манфаати деган умумий ибораларга, нотайин мақсадларга шахсларни қурбон қилаверишга кўникканмиз. Дунёга бир марта келадиган, минглаб, баъзан ҳатто миллионлаб одамларнинг ватан йўлида, оламда ўхшаши йўқ адолатли тузум йўлида, нурафшонлиги тайин келажак йўлида ҳалок этилишига ўрганиб қолганмиз. Навоий эса одамлар суяги устига қуриладиган бахтли келажакни ҳам, дунёда энг қудратли ватанни ҳам кўришни истамайди. Чунки у бир ғарибнинг кўнгилини олиш Каъбани зиёрат қилишдан улуғроқ савобдир деб ҳисоблайдиган тасаввуф фалсафасининг тарафдори. У кўпчиликнинг бахтиёрлиги алоҳида одамлар бахти орқалигина намоён бўлишини билади. Биз эса ҳаммани бахтли қилмоқчи бўлдик, дарҳақиқат, ёппасига бахтли эдик, ҳар биримиз эса бахтсизлигимизча қолавердик.

Кўпчиликнинг бахтли бўлиши учун кўпчилик ғафлатни тарк этиши, ўзини камолотга етказиш йўлида, оламга эзгулик уруғларини сочиш йўлида беҳаловат фаолият кўрсатиши жоиз. Навоий дейди:

Бенишқ улусқа ком уйқу,
Ишқ аҳлиғадир ҳаром уйқу.

Ишқ аҳли ҳаққа восил бўлиш, оламни эзгуликлар билан тўлатиш йўлида дардсизликдан кечадилар.

Кўнглум ғам ила тўқ айла,
ё раб,
Ишқ ичра мени йўқ айла,
ё раб!

Навоий маънавий пири Аҳмад Яссавийнинг: «Ҳар не қилсанг, ошиқ қилғил, парвардигор», — деган хитобига амал этади. Зеро, устоз учун ҳам, шогирд учун ҳам: «Ишқсизларнинг ҳам жони йўқ, ҳам имони» (Яссавий).

Бир умр одамларни бахтли қилишни истаган шоир бахтнинг калитини одамнинг ўзида, унинг камолотга интилишида деб билди. Ўз шахси имкониятини ҳисоблаш, ўзини эзгуликлар йўлидаги синовга тоблаш, одамни асл моҳиятга — ҳаққа олиб келади. Инсон имкониятларининг чеки йўқ. Фақат инсон ўз қалбини, маънавиятини англай билса бас. Зотан, пири бузрукевор Яссавий бежиз айтмаган: «Юрагингга чекингил, юрагингда олло бор». Навоий бу қарашини янада чуқурлаштиради, ривожлантиради:

Мусофир бўл, аммо ватан
ичра бўл,
Тила хилвату анжуман
ичра бўл.

Инсонпарвар шоир одамни яхши яшашга лойиқ дебгина эмас, барча мавжудотларнинг сарвари деб ҳисоблайди. Шу боис одамни бахтиёр кўришга интилади. Мамлакатни обод, халқни шод кўришни истаган мутафаккир бунинг ягона калитини ҳам инсоннинг ўзида деб билади:

То ҳирсу ҳавас хирмани
барбод ўлмас,
То нафсу ҳаво қасри
барафтод ўлмас,
То зулму ситам жонига
бедод ўлмас,
Эл шод ўлмас, мамлакат
обод ўлмас.

Навоий асарларини тушунишнинг қийинлиги тўғрисида кўп гапирилади. Бунинг сабаби нимадайкин? Тилдаги ўзгаришдами, руҳдаги бегоналикдами, оламни тушунишдаги, дунёга қарашдаги ўзгачаликдами? Мен Навоийни англашдаги мушкулотни буюк мутафаккирнинг буюк фалсафий илдизлари қаердан сув ичишини билмасликда ҳамда кўп сабаблар туфайли Навоий руҳиятига нисбатан пайдо бўлган руҳий бегоналикда, деб қарашга мойилман. Тилдаги ўзгаришни бартараф этса бўлади. Лекин руҳдаги бегоналикнию фалсафий қарашлардаги зиддиятларни бартараф этиш оғир кечади. Не бўлса-да, Навоийга тишимиз ўтмаётгани ижоди абадият қадар ўрганилажак ва эскирмаяжак даҳонинг айби эмас, балки ўз валийсини тушунишга ноқобил халқнинг фожиасидир. Шунинг учун Навоийни ўз даражамизга туширишга эмас, балки ўзимиз Ота шоир асарларини тушунадиган, унинг қарашларини англайдиган, соҳирона маҳоратидан лаззатлана оладиган даражага кўтарилишга интилишимиз керак. Абадиятнинг фуқаросини ўткинчи дунё ўлчовларига мослашга уриниш ақли расоларнинг юмуши эмас.

Қозоқбой ҚАШҚИРЛИ,
филология фанлари номзоди.

МУЗЕЙДА ЯНГИ КЎРГАЗМА

Қизил Байроқ орденли Туркистон ҳарбий округининг музейи нодир экспонатлар билан бойиди. Бу ерда Улуғ Ватан уруши бошланганлигининг 50 йиллигига бағишланган янги кўргазма очилди.

Экспозициядан урушнинг бошланиши даврига оид кўплаб сиёсий плакатлар, жумладан И. Тоидзенинг «Она-Ватан» плакати, шунингдек, «Москвани сақлаб қоламиз», «Бизнинг ишимиз ҳаққоний, душман янчиб ташланади, биз ғалаба қиламиз» деган сўзлар битилган плакатлар ҳам жой олган.

Кўргазмада душман билан юзма-юз бўлган қонли жанглар иштирокчилари — туркистонлик йигитларнинг фотосуратларига кенг ўрин берилган. Унда ўзбек йигити, афсонавий Брест қалъаси ҳимоячиси, кичик сержант М. Абдувалиевнинг 1941 йилдаги фотосуратини кўриш мумкин.

Фронтда чоп этилган кўплаб рўзномаларга кенг ўрин берилган. Улар орасида айниқса «За Родину», «Фрунзевец» каби дивизия ва округ рўзномалари нусхалари эътиборни жалб қилади. «Фрунзевец» округ рўзномасининг кўргазмага қўйилган сони бошқа фронт нашрлари билан бирга Ровно ўрмонларида душманга қарши ҳаракат қилган партизанлар отрядига тарқатилган эди. Бу рўзномани вилоят партия комитетининг собиқ аъзоси, «Червоний прапор» яширин рўзномасининг муҳаррири И. Бескромний сақлаб қолган. Бу ерда И. Бескромнийнинг фотосуратини ҳам кўрамиз.

Кўргазмада урушнинг дастлабки даврида Ўзбекистонда нашр этилган турли брошюралар, жанговар варақалар, душман ўқи тешиб ўтган солдат каскаси, аскар кийимлари, дурбин, снарядларнинг парчалари, ўлжа олинган қуроллар, фронтдан келган хатларнинг нусхалари ҳам бор.

Т. БОТИРБЕКОВ,
ЎзТАГ мухбири.

РАҲМАТ СИЗГА, АЗИЗЛАР!

Ҳурматли бош муҳаррир!

Халқ депутатлари Тошкент шаҳар совети ижроия комитетининг Октябрь районидаги «Корабль Востока» кўчасини бундан буён Ўзбекистон халқ ёзувчиси Назир Сафаров номи билан аташ тўғрисидаги қарорини ўқиб, бутун оиламиз билан беҳад қувондик. Бу тадбир ёзувчи яшаб ижод этган «Баҳор» ҳамда «Известия» маҳаллалари аҳолисининг ташаббуси ва талабларига биноан амалга оширилганидан кўнглимиз яна бир бор ифтихор ҳисларига тўлди. Назир ака маҳалладошларимиз ҳақида доим меҳри товланиб, фахрланиб гапирар эдилар. Демак, марҳум адибимизни улар ҳам севар, ардоқлар эканлар.

Рўзномангиз орқали бу иззат, бу икром учун Тошкент шаҳри раҳбарларига, оқибатли маҳалладошларимизга оиламиз номидан дуойи саломимиз ва миннатдорчилигимизни етказишингизни илтимос қиламан.

Мукамбар ҚОРИЕВА.

Нуқтаи назар

САНЪАТСИЗ ҲАЁТ—ХАРОБА ҚЎРҒОН

АЗИМ СУЮН: Санъатсиз турмуш ваҳшийликдир, деган ҳикмат кўп такрорланади. Ҳақиқатан топиб айтилган. Ҳаётимизни куй, қўшиқсиз тасаввур этиш — боғни гул, булбулсиз кўришдек бир гап. Ва ёки: санъатсиз ҳаёт — хароба қўрғон!

Сиз нафақат халқимиз, балки кўпгина қондош эллар ардоқлаган қўшиқчиларимиздан бирисиз. Суҳбатимизни санъаткорнинг бурчи масаласидан бошласак. Зеро, бурч қурчдир!

ОРТИҚ ОТАЖОНОВ: — Азимжон, жуда маъқул гап айтдингиз: бурч қурчдир. Бурчсизлик бурдсизликдир. Санъат олдидаги масъулиятсизлик — миллат олдидаги масъулиятсизлик. Бурч, маъсулиятни унутган санъаткор йўли берк кўчада тугайди. Шахсан мен ҳофизнинг елкасидаги юкни жуда оғир, деб биламан. Ахир у энг аввало тарбиячидир: шоиру адиб каби, ўқитувчию раҳбар сингари.

Санъаткорлар юрган издан юргувчилар кўп. Уларни тўғри йўлга эргаштириш ёки «бузиш» санъаткорнинг эътиқодига, имонининг бутунлигига боғлиқ. Имонини бир қултум сув янглиғ ютган санъат аҳлидан худо асрасин. Афсуски, улар орамизда ҳам йўқ эмас...

А. С. — Шоирнинг иши шеъру ҳофизнинг иши тору қўшиқда, дейдилар...

О. О. — Ҳа, ҳофизларнинг иши — байрам дейдиганлар кўп. Лекин асл ҳофизнинг касби — меҳнат. Шу касбни эгаллаганларгина саҳнада атиги бир йил кўриниб, иккинчи йили сўниб кетмайдилар. Истеъдодсизлигини, маҳоратсизлигини пардалаб, бошқа халқларнинг тўн ямоқ оҳанглари билан шовқин кўтарганнинг ила узоққа боролмайсан. Биз халқимизнинг туйғуларига хосу мос қўшиқлар яратишимиз керак.

А. С. — Балки бошқа миллат қўшиқчилари бизнинг куйларимизни кўплаб куйларлар!

О. О. — Йўқ, Азимжон, билсангиз, бизнинг санъат жуда мураккаб. Мен бошқа юртларда ўзбек қўшиқларини куйлаб юрган санъаткорни учратмадим. Хорижнинг қўшиқлари тинглашга мос ва қулай. Дейлик, сунъий овоз билан турк ё араб қўшиғини айтиш кимга яхшию кимга ёмон. Бу қанақа ижод ўзи? Бу арабга ҳурматми ё ўзбекками? Шундай пайтда ғурур билан ўзимизнинг бастакорларимизни эслайман: Ражабий, Ашрафий, Юдаков, Юсупов, Мирзаев, Отаниёзов, Икромов...

А. С. — Санъатда байналмилалчилик деган гап-чи?

О. О. — Бугун концертларда асосан электрон асбоблар ишлайди. Саксонинчи йилларнинг бошларида бу усулдан Шерали Жўраев ҳам озроқ фойдаланган эди. Лекин яқинда унинг мутлақо миллий созларимизга ўтганлигини кўриб беҳад мамнун бўлдим. Чет эл асбоб-ускуналари, дейлик, болаларимизга ўша халқларнинг мусиқаларини ўргатишимизда керак бўлиши мумкин, холос.

А. С. — Ортиқ ака, кейинги йилларда ўзбек санъати даргоҳига жуда кўп ёш ижрочиларимиз кириб келишди. Қизиқ-да, бизнинг шеъриятимизда ҳам шундай ҳолат. Мен юзлаб истеъдодли ёш шоирларимизнинг номларини санаб кўрсатишим мумкин. Уларнинг бирқанчасига шахсан ўзим «Оқ йўл» тилаганмен, баҳоли қудрат ҳомийлик қилиб бораман. Сизнинг ҳам анчагина ёш қўшиқчиларимизга устозлигингиздан хабардорман. Шогирдларингиздан, умуман ёшлардан кимларнинг йўли маъқулроқ?

О. О. — Устозу шогирдлик — азалий анъана. Шогирдларим кўп. Ҳозир улар номларини бир-бир санаб ўтирмайман. Аммо, умуман, кимларнинг йўли маъқулроқ, деган саволингизга жавоб берсам. Фақат менинг гапим — ўз гапим.

Охунжон Мадалиев қўшиқларини ёқтираман. У халқимизнинг туб санъатидан фойдаланяпти. Адашмасам, ўқ томири — соғлом. Юлдуз Усмонова ҳам шундай. Унинг бошини шон-шуҳрат айлантириб қўймаса бўлди. «Темир хотин», «Темир эркак» фильмларида Сизнинг ҳам етти-саккиз қўшиғингизни куйлабди. Менга хўб ва кўп маъқул бўлди. Тағин ким, дейсизми? Юлдуз Абдуллаева, Раҳматжон Қурбонов, Абдулла Тиллаев, Рустам Ғойибов, Даврон Ғойибов...

А. С. — Сиз бир муддат «Лазги» ансамблига раҳбарлик қилдингиз. Умуман, санъаткорнинг маъмурий ишлар билан шуғулланиши, ижтимоий ҳаётга фаол аралашишига муносабатингиз қандай?

О. О. — Мен филармонияда 23 йилдан бери муттасил ишлайман. «Лазги»ни олти йил бошқардим. Энди уни ёшларга топшириб, айрим тоифа билан ишлаяпман. Шу даврда 250 дан ортиқ концерт қўйдик. Ҳарқалай ўз санъатимиз билан ижтимоий ҳаётда фаол қатнашиш ҳаракатидамиз.

А. С. — Хайрия концертларида ҳам қатнашиб турасизми?

О. О. — Мен ҳам ўзимни элимнинг дарди билан яшовчилардан деб, биламан. Кейинги йилларда ўзим ва концерт бригадаларимиз билан, шунингдек оилам номидан СССР болалар фондига 17 минг сўм, Тожикистонда зилзиладан зарар кўрганларга 2 минг сўм (биз ўша пайтда Мирзо Турсунзода шаҳрида концерт қўяётган эдик), Орол телемарофонига 16 минг сўм, оиламиз номидан 1100 сўм, ўз бригадам билан Орол учун 12 минг сўм ўтказдик. Боғот районидаги Наримонов номли жамоа хўжалигида ўтган спорт байрамида хайрия концертида 17 минг сўм пул тушди. Тўрткўлда масжид қурилишига дўстларим билан бориб 30 минг пул ўтказдик.

А. С. — Кейинги уч-тўрт йилда қайси хорижий юртларда сафарда бўлдингиз?

О. О. — Япония, Олмония, Иордания, Марокаш, Австралия, Янги Зеландия, Сурия, Туркия...

А. С. — Қардош республикалардаги дўстларингиз ҳақида икки оғиз гапириб берсангиз.

О. О. — Тожикистон телевидениеси мени кўп таклиф қилади. Жўрабек Муродов, Абдужалил Ҳошимов — яқин дўстларим. Туркистон, Сайрам, Чимкент, Ўш, Ўзган, Жалолобод, Қорасув, Тошовуз, Чоржўй, Марв, Нукус, Тўрткўл... Бу — катта бир ҳаёт! Қорақалпоғистоннинг ҳар бир райони тўйига чақиришади. Бу боғлиқликларнинг сабаби шуки, биз, Ўрта Осиёда яшовчи халқлар маданиятимизнинг негизи битта. Шу улуғ маданият мавзулари менинг бош репертуаримдир.

А. С. — Мана, ҳаётимизга бозор иқтисоди ҳам кириб келди...

О. О. — Санъатда ҳақиқий ижодкорларнинг ҳақиқий бозори аввалдан чаққон. Аслида ҳофизнинг қадри чет эллардагидек бизда ҳам очиқ баҳоланса, ҳар ким ўз ўрнини топар эди. Минглаб баланд-паст тақлидчилардан, қўшиғимиздан улгу олиб сотувчилардан тезроқ қутулар эдик.

А. С. — Замонавий миллий қўшиқчилик санъатимиз тезроқ янгиланиши ва юксалиши учун нима қилмоқ керак?

О. О. — Энг биринчиси, ўзбек телевиденияси қошидаги бадиий кенгашга дарҳол эл оғзига тушган, танилган қўшиқчи, шоир ва бастакорлар жалб қилинишлари керак. Дейлик, Шерали Жўраев, Камолиддин Раҳимов, Отажон Худойшукуров, Абдуҳошим Исмоилов, Қаҳрамон Комилов, Отаназар Матёқубов, Аида Иброҳимова ва ҳоказо. Катта устозларнинг эътиборли ва талабчан нигоҳларини сезсаларгина санъатга энди кириб келаётган ёшларнинг йўллари тоза, хайрли ва бардавом бўлади!

АЗИМ СУЮН: Раҳмат. Эндиги гап — ҳаммага. Маълумки, «Халқ сўзи» рўзномаси фаолият кўрсатаётганлигининг олтинчи ойи кетмоқда. Шу вақт мобайнида унинг Маданият, адабиёт ва санъат бўлими бирқанча таниқли шоирлар, ёзувчилар, олимлар, санъаткорлар, арбоблар билан суҳбатлар уюштирди. Улар муштарийларимизда яхши таассуротлар қолдираяпти.

Мақсадимиз: бундай суҳбатларни кўпайтириш, республикамиз, қардошу хорижий мамлакатлар вакиллари билан қизғин мулоқотларга эришиш. Марҳамат, эшигимиз ҳамиша очиқ!

БУГУН: «Народное СЛОВО» саҳифаларида

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг навбатдаги сессиясига бағишланган материаллар мажмуасида газетанинг ижтимоий-сиёсий ҳаёт бўлими муҳаррири А. Танхельсоннинг сессия кун тартибига қўйилган «Оммавий ахборот воситалари тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонуни лойиҳаси ҳақида ўз фикр-мулоҳазалари, Бухоро вилоятидаги «Тинчлик» посёлка совети раиси Ф. Солиевнинг мақоласи биринчи саҳифада босилган.

Ўзбекистон хориждаги бизнесменларни нимаси билан ўзига жалб этади? Чет эл фирмаларининг республикамиз билан алоқалари қандайлиги ҳақида газета мухбири Г. Климовнинг яқинда ташкил этилган Ўзбекистон ССР ташқи савдо ва чет эл билан алоқалар давлат комитети раиси Анвар Маҳмудов билан суҳбатини, олий ўқув юртларига қабул, ўқиш ва ўқитиш ишлари ҳақида Ўзбекистон халқ депутати, Тошкент автомобиль йўллари институти ректори Салим Пўлатов мақоласини иккинчи саҳифада ўқишингиз мумкин.

Учинчи саҳифада Қизилқум вилоятларидаги чўпонлар ҳаёти, улар дуч келаётган муаммоларни газетанинг ўз мухбири И. Белугина ҳикоя қилган.

Спорт хабарлари, анъанавий телекурьер билан тўртинчи саҳифада танишасиз.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТУЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Сайди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди 23.20.

Индекс: 64608. 5587-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12